UCHWAŁA NR XXXIV/209/2021
RADY GMINY DĄBROWA ZIELONA

z dnia 16 listopada 2021 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Zielona na lata 2021 – 2030"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1372 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 z późn. zm.) Rada Gminy Dąbrowa Zielona uchwala:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Zielona na lata 2021-2030", stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dąbrowa Zielona.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Krzysztof Kucharski

Załącznik do Uchwały Rady Gminy Dąbrowa Zielona w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Zielona na lata 2021 - 2030

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Zielona na lata 2021 - 2030

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
w Dąbrowie Zielonej 2021

Spis treści

WSTĘP....3

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA....7

1. Uwarunkowania tworzenia strategii....7
1.2. Podstawy prawne....10
1.3. Podstawy programowe....12
1.3.1 Unijne dokumenty strategiczne....12
1.3.2. Krajowe dokumenty strategiczne....13
1.3.3. Samorządowe dokumenty strategiczne....18
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA....22

2.1. Charakterystyka Gminy....22
2.2. Demografia....25
2.3. Problemy społeczne w perspektywie ośrodka pomocy społecznej....27
2.4. Kwestia dziecka....34
2.5. Kwestia osób bezrobotnych....39
2.6. Kwestia uzależnień i przemoc w rodzinie....44
2.7. Starość i niepełnosprawność....48
2.8. Kwestia Przestępczości....50
2.9. Lokalne problemy z perspektywy liderów społecznych....51
2.10. Analiza SWOT....69
2.11. Zasoby umożliwiające realizację Strategii....75
2.11.1. Instytucje samorządowe i placówki....75
Oferta jednostki skierowana jest do wszystkich pomiotów i osób fizycznych.....77
2.11.2. Organizacje pozarządowe....77
2.12. Podsumowanie diagnozy i prognoza zmian społecznych....81
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA....88

3.1. Misja....88
3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań....89
3.3. Monitoring i sposób realizacji strategii....98
4. UWAGI KOŃCOWE....104

WSTĘP

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością, co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego, w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 1. Od definicji do rozwiązań.

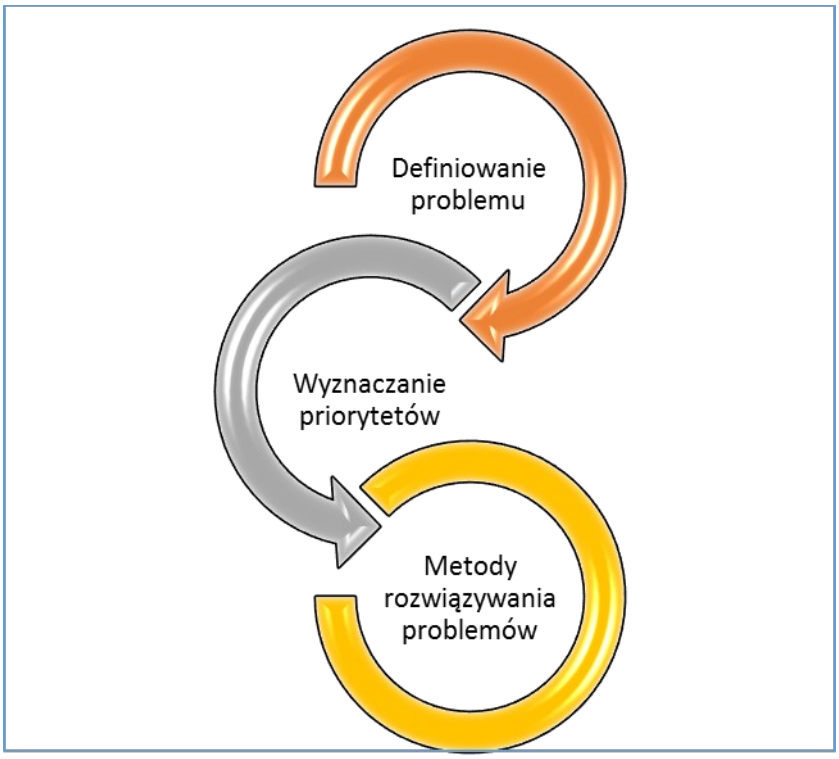

Opracowanie własne.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować społeczne skutki kwestii społecznych. Dokument stanowi, podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców w szczególności tych,

którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym i doprowadzić do integracji społecznej. Strategia definiuje istniejące problemy, wyznacza najważniejsze priorytety i wskazuje na metody ich rozwiązywania.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz wszyscy zainteresowani mieszkańcy. W prace mieszkańcy byli włączeni zarówno na etapie diagnozowania problemów społecznych, poprzez badania ankietowe, jak i po przygotowaniu wstępnego projektu dokumentu w trakcie konsultacji nad jego zapisami. Ostateczny kształt dokumentowi nadał Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

Rysunek 2. Fazy powstawania Strategii.

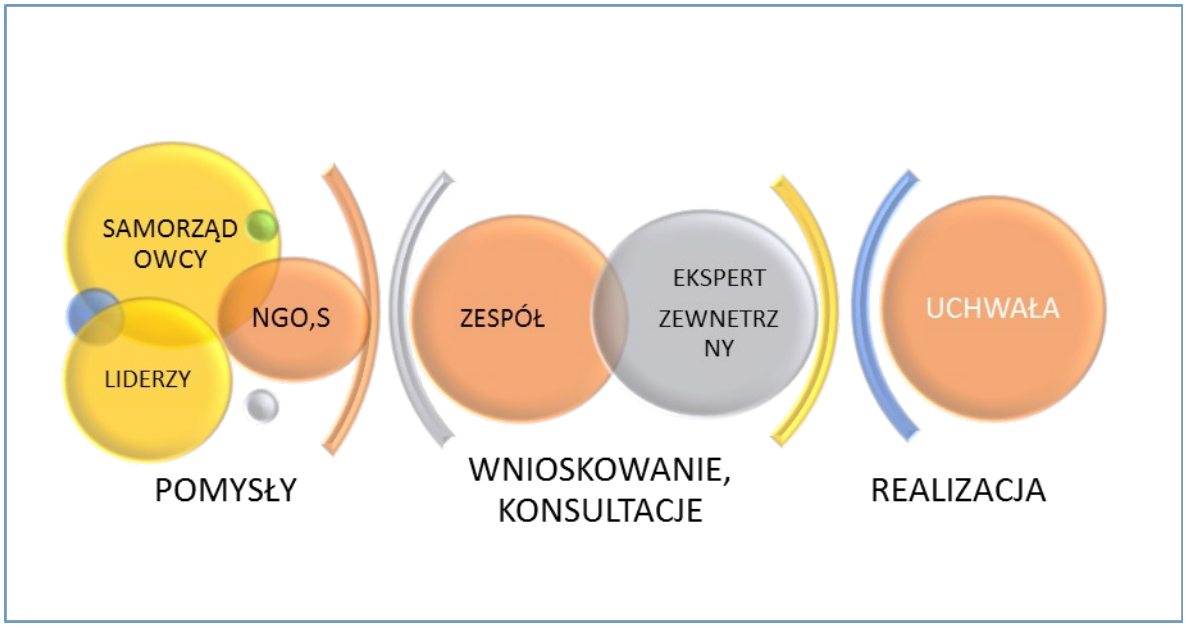

Opracowanie własne.

Dokument ma charakter kilkuletni; został przygotowany na lata 2021-2030. Jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych, przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym i umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej

działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

Część diagnostyczno-analityczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Dąbrowa Zielona, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT), a także analizie ankiet, skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań oraz jest zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu jej realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu jest przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Rysunek 3. Struktura Strategii.

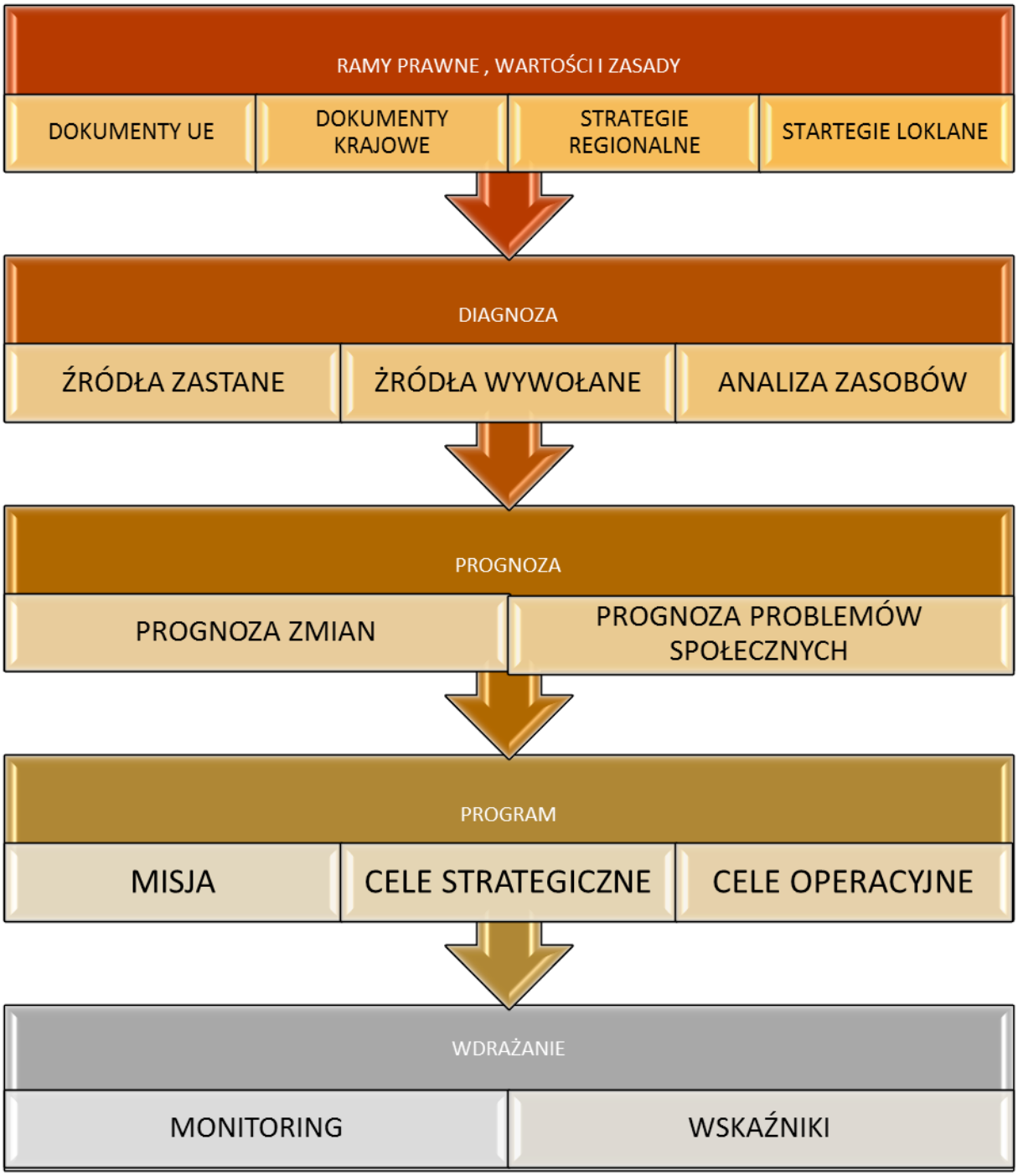

Opracowanie własne.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. Uwarunkowania tworzenia strategii.

Dokument wpływający na rzeczywistość społeczną winien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej. Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości", inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.

2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne" oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna" wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna" oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej

komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.2. Podstawy prawne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka". Na treść i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględnia zapisy obowiązujących przepisów prawnych wraz ze zmianami, między innymi:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. 2020r., poz. 1876 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2021r., poz. 1372),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. 2021, poz. 573 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz. U. 2020r., poz. 685),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. 2021r., poz. 1119),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. 2020r., poz. 2050 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2021r., poz. 1249),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. 2020r., poz. 821 z późn. zm.),

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tj. Dz. U. 2021r., poz. 1285 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. 2021r., poz. 1100 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. 2020r., poz. 176),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (tj. Dz. U. 2020r., poz. 2085 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. 2020r., poz. 1057 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tj. Dz. U. 2021r., poz. 38 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. 2020r. poz. 111 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. 2021r., poz. 877 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. 2020r., poz. 1359),
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (tj. Dz. U. 2020r., poz. 1740 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. 2021r., poz. 291 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. 2019r., poz. 2133 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. 2021r., poz. 423 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy, o zmianie Kodeksu Cywilnego (tj. Dz. U. 2020r., poz. 611 z późn. zm),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (tj. Dz. U. 2018r., poz. 969),

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. 2020r., poz. 1327 z późn. zm.),

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

1.3. PODSTAWY PROGRAMOWE.

Strategia jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i Gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

1.3.1 Unijne dokumenty strategiczne.

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu" jest kluczowym dokumentem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich:

- „Unia innowacji" – projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy;

- „Młodzież w drodze" – projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy;
- „Europejska agenda cyfrowa" – projekt na rzecz upowszechnienia szybkiego Internetu i umożliwienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego;
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów" – projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej;
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji"– projekt na rzecz poprawy otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych;
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia" – projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej
- „Europejski program walki z ubóstwem"– projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa5.

1.3.2. Krajowe dokumenty strategiczne.

Krajowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe" stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych strategii rozwoju. Wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie roku 2030:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego, podkreśla się rosnące znaczenie usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Podkreślona jest rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej – indywidualnej oraz zinstytucjonalizowanej – oraz zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących w świecie. Na tej podstawie sformułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje oraz propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do roku 2030, identyfikuje się wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m.in.:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030– dalej KSRR 2030, została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2019 r. Dokument rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) w zakresie obszaru „Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony”. KSRR 2030 zastępuje dotychczas obowiązującą Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, przyjętą przez rząd w 2010 r., uwzględniając aktualne uwarunkowania

i wyzwania rozwojowe wynikające z procesów demograficznych, globalizacji oraz nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej. Projekt przedstawia nowy paradygmat rozwoju terytorialnego opierający się przede wszystkim na zmniejszaniu dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym terytoriów oraz wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych obszarów w celu „poprawy skuteczności koordynacji procesów rozwojowych i efektywności systemu świadczenia usług publicznych w kontekście wyzwań demograficznych i potrzeby zapewnienia racjonalności wydatków publicznych". Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Przyjmuje się, że proces wdrożenia strategii będzie obejmował takie działania jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej,
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli,
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami,
- różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym,
- rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy,
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego,

- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich,
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej, stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,

- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorządy terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

1.3.3. Samorządowe dokumenty strategiczne

Samorządowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030"

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030" jest aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2020+", uchwalonej przez Sejmik Województwa Śląskiego 1 lipca 2013 roku i stanowi piątą edycję tego kluczowego dokumentu określającego cele rozwoju regionu oraz instrumenty ich realizacji w perspektywie roku 2030.

Przedstawiona w dokumencie wizja rozwoju jest kontynuacją i uszczegółowieniem myśli strategicznej realizowanej już od 2000 roku w kolejnych edycjach Strategii. Natomiast coraz bardziej świadomie podejmuje się w niniejszym dokumencie zagadnienia transformacji regionu uwzględniające poszanowanie środowiska naturalnego – Zielone Śląskie.

Zarysowane w dokumencie cele i kierunki wskazują drogę oraz narzędzia pozwalające na istotne zmiany gospodarcze prowadzące do pobudzenia tempa rozwoju gospodarczego regionu w oparciu o dynamicznie rozwijający się sektor przedsiębiorstw innowacyjnych. Strategia "Śląskie 2030" odpowiada również na wyzwania demograficzne stojące przed województwem śląskim oraz związane z poprawą warunków życia w regionie, zarówno dla jego obecnych, jak i przyszłych mieszkańców. Realizacja zapisów strategicznych składających się na wspomnianą wizję będzie wymagała zaangażowania licznych podmiotów sceny regionalnej.

Strategia Rozwoju Powiatu Częstochowskiego na lata 2016-2020

Strategia Rozwoju Powiatu oznacza koncepcję funkcjonowania powiatu w dłuższym okresie, tj. w perspektywie kilku, kilkunastu lat. Zawiera ona główne cele rozwojowe, środki prowadzące do ich realizacji, a także sposoby i reguły zachowania podmiotów zaangażowanych w jej realizację. Strategia koncentruje się na podstawowych i najważniejszych problemach powiatu, warunkujących jego rozwój społeczny
i gospodarczy. Zadaniem Strategii Rozwoju Powiatu jest stworzenie podstaw do:

- sprawnego, skutecznego i efektywnego zarządzania powiatem przez jego władze, tak w dłuższym jak i w krótszym horyzoncie czasu, w tym koordynowania i zapewnienia zgodności działań bieżących z perspektywicznymi,
- przygotowania władz samorządowych do działań w sytuacji niepewności i ryzyka, wynikających ze zmniejszenia się uwarunkowań rozwojowych,
- stwarzania warunków do przełamywania barier rozwojowych, a także eliminowania różnorodnych konfliktów pojawiających się w toku rozwoju powiatu,
- pozyskiwania przez władze powiatowe środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na realizację przewidzianych w strategii przedsięwzięć inwestycyjnych,
- promocji powiatu i stymulowania rozwoju lokalnej gospodarki.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Częstochowskim

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki winny znaleźć się w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dokument ten, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, ma wyjść naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytyczyć kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznaczyć cele i zadania funkcjonujących struktur. Ich realizacja ma na celu złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy, z różnych powodów, znajdują się w potrzebie.

W trakcie prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Częstochowskim dokonano diagnozy problemów społecznych występujących na terenie powiatu częstochowskiego, na podstawie której wyznaczono trzy cele strategiczne, a w ich obrębie kierunki działań:

1. Tworzenie systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych poprzez wyrównanie szans osób niepełnosprawnych w dążeniu do samodzielnego i aktywnego życia.
    - Pobudzanie aktywności osób niepełnosprawnych w wypełnianiu ról społeczno-zawodowych;
    - Przeciwdziałanie izolacji osób niepełnosprawnych;
    - Podniesienie poziomu świadomości społeczności lokalnych na temat osób niepełnosprawnych.
2. Budowanie wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci i młodzieży.
    - Pobudzanie aktywności rodzin w prawidłowym wypełnianiu ich zadań;
    - Przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z niewydolności wychowawczej rodzin;
    - Zapewnienie zastępczej opieki rodzinnej.
3. Włączenie społeczności lokalnej w proces rozwiązywania problemów społecznych.
    - Upowszechnienie informacji o przysługujących prawach i uprawnieniach;

- Tworzenie warunków dla rozwoju organizacji pozarządowych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. Charakterystyka Gminy.

Gmina Dąbrowa Zielona jest gminą wiejską, położoną w północno-wschodniej części województwa śląskiego, w odległości 100 km (w linii prostej) od Katowic, 36 km od Częstochowy oraz 30 km od Radomska. Zajmuje powierzchnię 100,33 km^2 i liczy prawie cztery tysiące mieszkańców (3 860 pobyt stały, 3 933 pobyt stały i czasowy).

Gmina Dąbrowa Zielona jest jedną z szesnastu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu częstochowskiego. Do gminy, oprócz Dąbrowy Zielonej będącej siedzibą władz gminy, należy dwanaście sołectw (rycina 1): Borowce, Cudków, Cielętniki, Dąbek, Lipie, Nowa Wieś, Olbrachcice, Raczkowice, Raczkowice Kolonia, Święta Anna, Soborzyce i Ulesie. Od wschodu obszar gminy graniczy z gminą Koniecpol, od południa – z gminą Przyrów, od zachodu – z gminami Mstów i Kłomnice, od północnego zachodu – z gminą Gidle, a od północnego wschodu z gminą Żytno.

Rysunek 2.1.1 Gmina Dąbrowa Zielona.

Rysunek na podstawie zasobów internetowych.

Pod względem fizycznogeograficznym teren gminy w zdecydowanej większości położony jest w zasięgu makroregionu Wyżyny Przedborskiej, w mezoregionie Niecki Włoszczowskiej. W zachodniej, północno-wschodniej i wschodniej części gminy znajdują się duże kompleksy leśne (lasy zajmują ok. 34% jej powierzchni), na podstawie danych z GUS centralna część stanowi główny obszar zainwestowania i produkcji rolniczej.

Rysunek 2.1.2. Gmina Dąbrowa Zielona na tle powiatu Częstochowskiego.

Rysunek na podstawie danych Głównego Urzędu Statycznego.

Zgodnie z zestawieniami statystycznymi na terenie gminy funkcjonuje ogółem 259 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, których usytuowanie oraz przedmiot działalności prezentuje poniższa tabela.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON z podziałem na miejscowości.

Tabela. 2.1.1. Podmioty gospodarcze funkcjonujące na terenie gminy w zestawieniu z podmiotami na terenie powiatu w 2019 r.

	Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej ogółem: (poniżej w tym)	11621	259
rolniczym	488	7
przemysłowym	1991	31
budowlanym	1671	51
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności	864	671
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	715	484

Tabela na podstawie danych Głównego Urzędu Statycznego

Na terenie gminy funkcjonują dwie szkoły podstawowe publiczne oraz jedna niepubliczna. Na jedną przychodnie ochrony zdrowia, zgodnie z danymi GUS przypada 1966 mieszkańców. 95 proc. mieszkańców gminy korzysta z sieci wodociągowej, 12,3 proc. z sieci kanalizacyjnej.

2.2. Demografia.

Przyrost naturalny decyduje o strukturze demograficznej każdego kraju. Jest to różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów. Wartość dodatnia oznacza liczbę urodzeń przewyższającą liczbę zgonów, ujemna - odwrotnie. Dynamikę przyrostu naturalnego kształtuje zarówno stopa urodzeń jak i stopa zgonów.

Wykres 2.2.1. Ludność gminy Dąbrowa Zielona w 2013 roku.

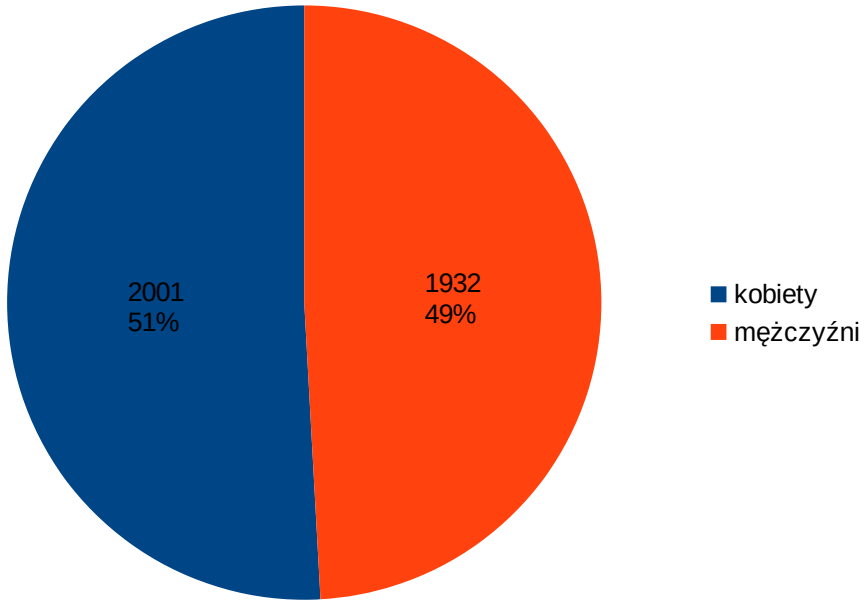

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Z końcem 2013r. ludność gminy Dąbrowa Zielona liczyła 3997 osób w tym 2031 kobiet. Na 100 mężczyzn w 2012 roku przypadały 103 kobiety. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 40 osób na 1 km^2.

Wykres 2.2.2. Ludność gminy Dąbrowa Zielona w 2020 roku.

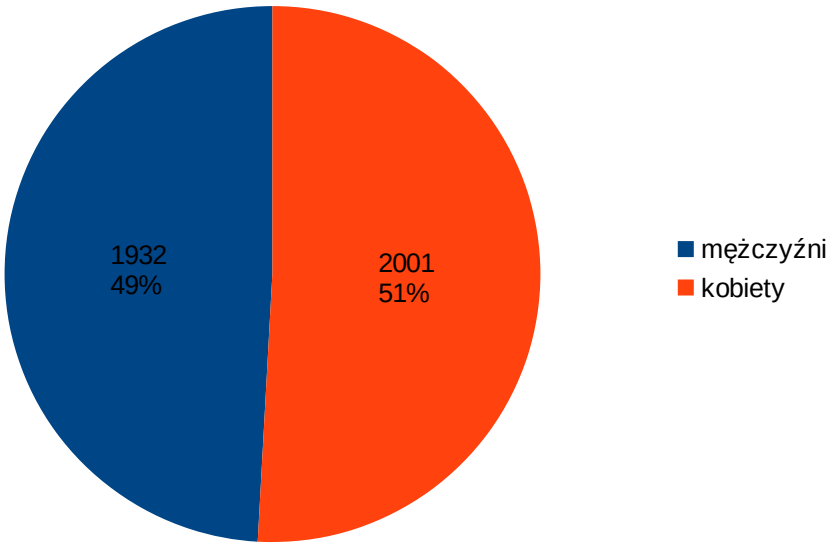

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Z końcem 2020r. ludność gminy Dąbrowa Zielona liczyła 3933 osoby w tym 2001 kobiet. Na 100 mężczyzn w 2020 roku przypadały 104 kobiety. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 39 osób na 1 km^2.

Wykres 2.2.3. Struktura ludności gminy Dąbrowa Zielona w roku 2013.

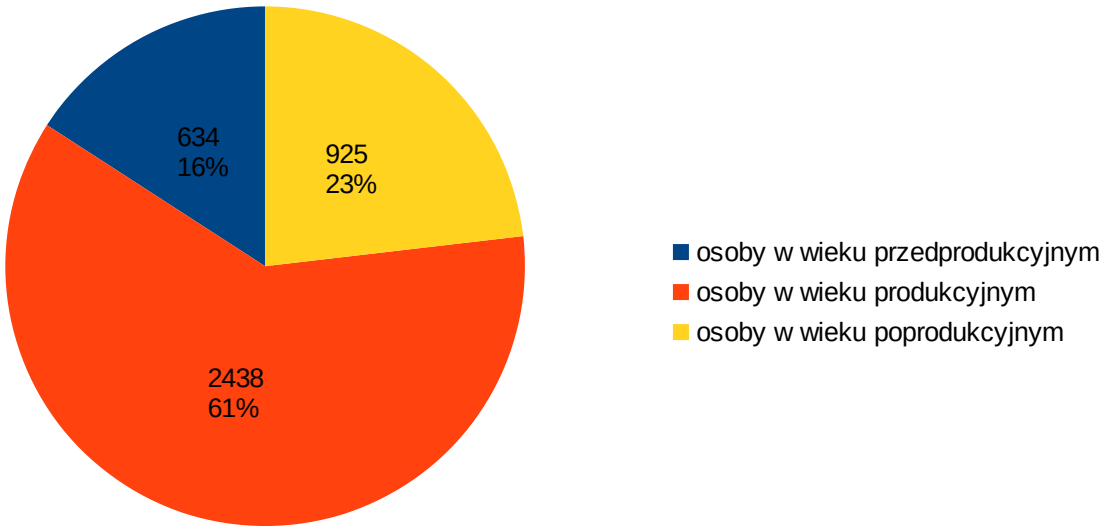

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 2.2.4. Struktura ludności gminy Dąbrowa Zielona w roku 2020.

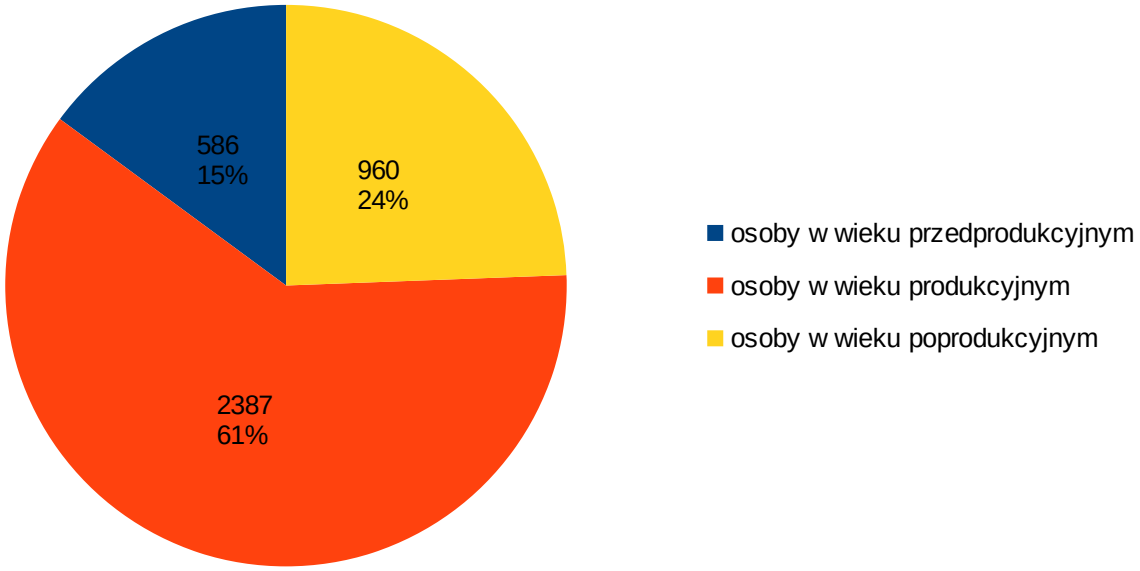

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Dąbrowa Zielona jest porównywalna zarówno ze strukturą demograficzną województwa, jak i całej Polski. Także w przypadku tej gminy dostrzegamy postępujący proces starzenia się lokalnej społeczności. Zmiana następuje powoli, jednak jest obserwowalna. Jak wynika z analiz Głównego Urzędu Statystycznego, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie w przyszłości ulegać zwiększeniu, czego determinantem jest malejąca dzietność rodzin oraz wydłużający się średni okres życia.

2.3. Problemy społeczne w perspektywie ośrodka pomocy społecznej.

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3 ust. 1).

Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

1) ubóstwa;
2) sieroctwa;
3) bezdomności;
4) bezrobocia;
5) niepełnosprawności;
6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
7) przemocy w rodzinie;
8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze;
11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy;
12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
13) alkoholizmu lub narkomanii;
14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Wykres 2.3.1. Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2018–2020.

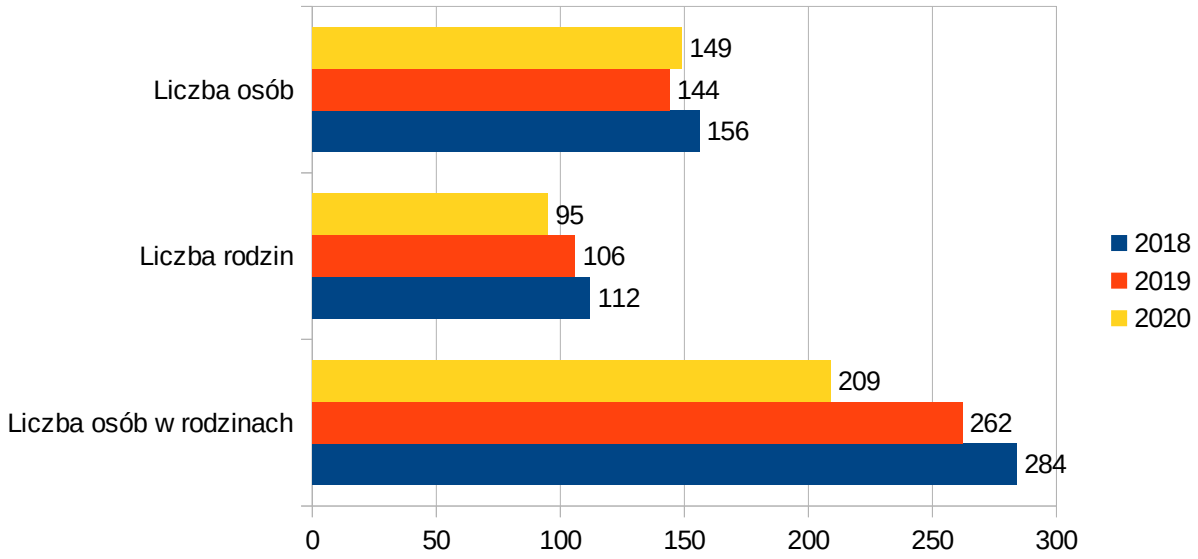

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

W Gminie Dąbrowa Zielona na przestrzeni lat 2018-2020 liczba osób objętych pomocą społeczną nieznacznie zmniejszyła się, osiągając najniższy poziom w roku 2020.

Wykres 2.3.2. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej w 2013 roku a ludność gminy.

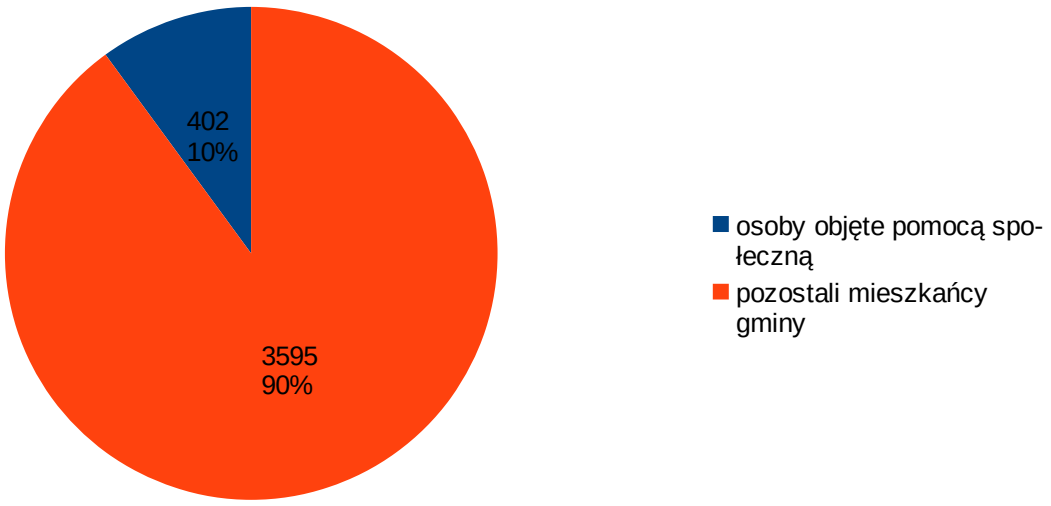

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

W roku 2013 liczba osób ogółem, którym przyznano pomoc to 402. Na wykresie zaprezentowano liczbę osób w rodzinach korzystających z systemu w zestawieniu z ogółem mieszkańców.

Wykres 2.3.3. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej w 2020 roku, a ludność gminy.

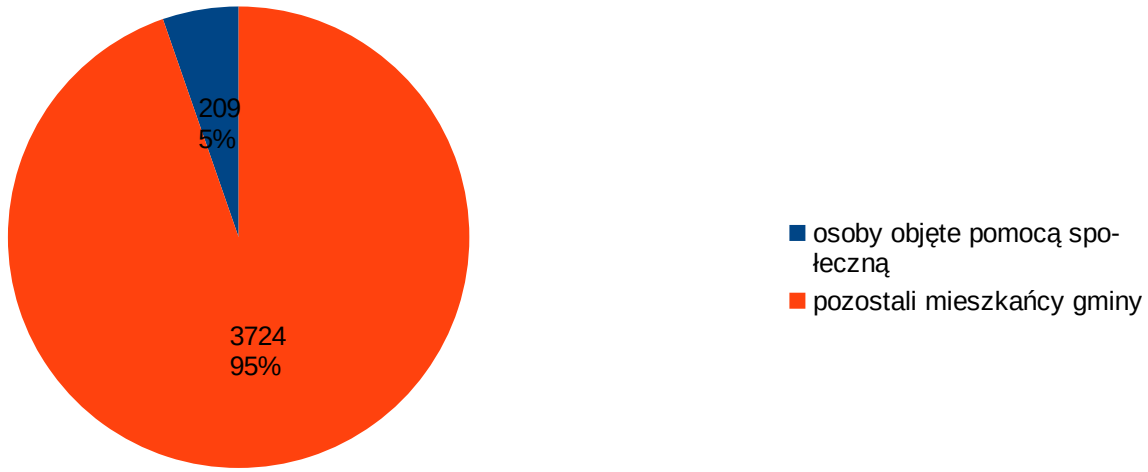

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

W roku 2020 liczba osób ogółem, którym przyznano pomoc to 209. Na wykresie zaprezentowano liczbę osób w rodzinach korzystających z systemu w zestawieniu z ogółem mieszkańców.

Wykres 2.3.4. Wydatki na pomoc społeczną w latach 2018 – 2020.

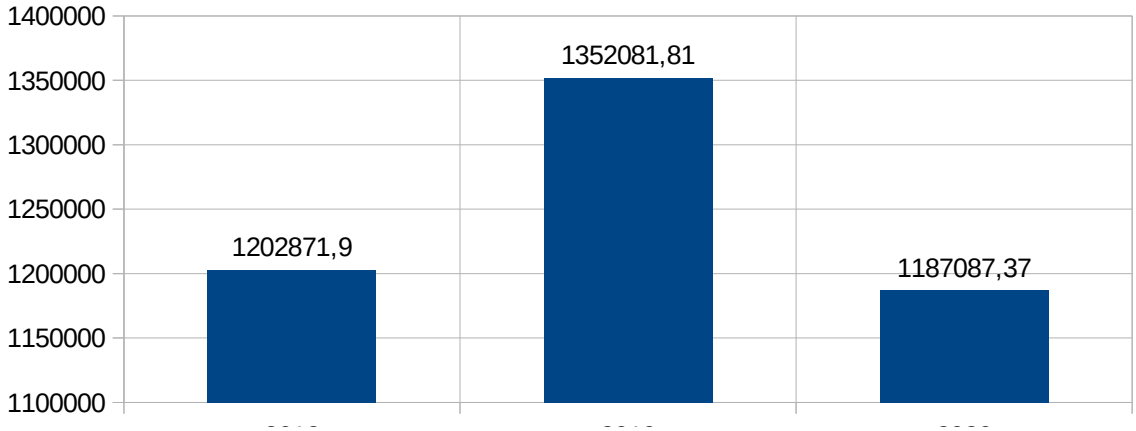

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych, pozostających w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu gminy oraz kwoty na zadania zlecone uzyskane z budżetu państwa.

Wykres 2.3.5. Wybrane rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS w latach 2018 – 2020.

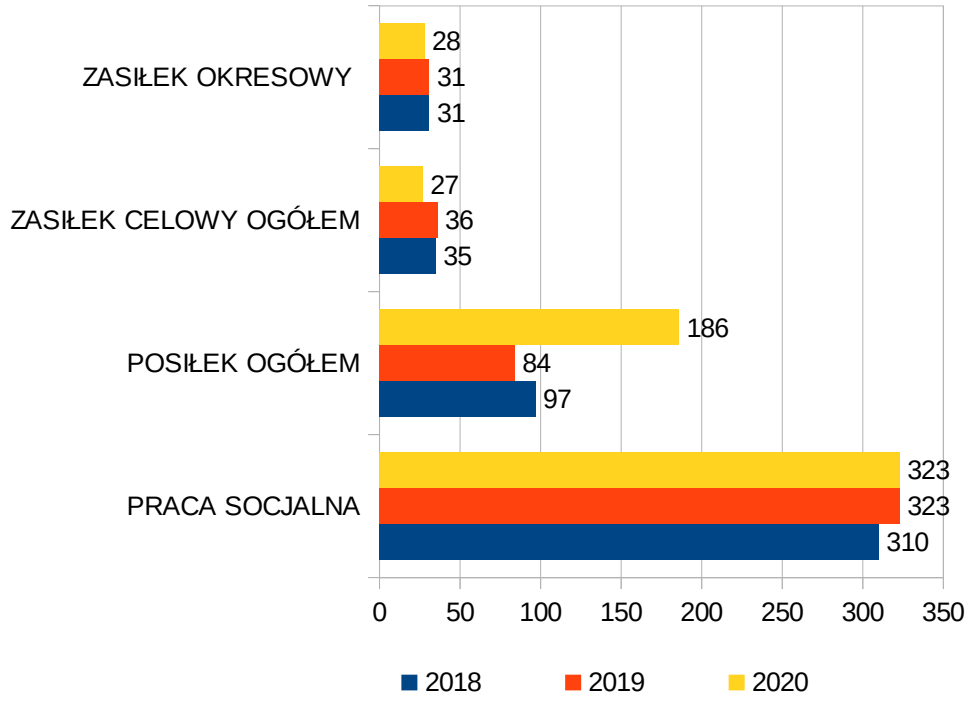

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może decyzję GOPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspominanego

wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Powody przyznawania pomocy społecznej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2018-2020 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2.3.6. Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2018 - 2020 roku.

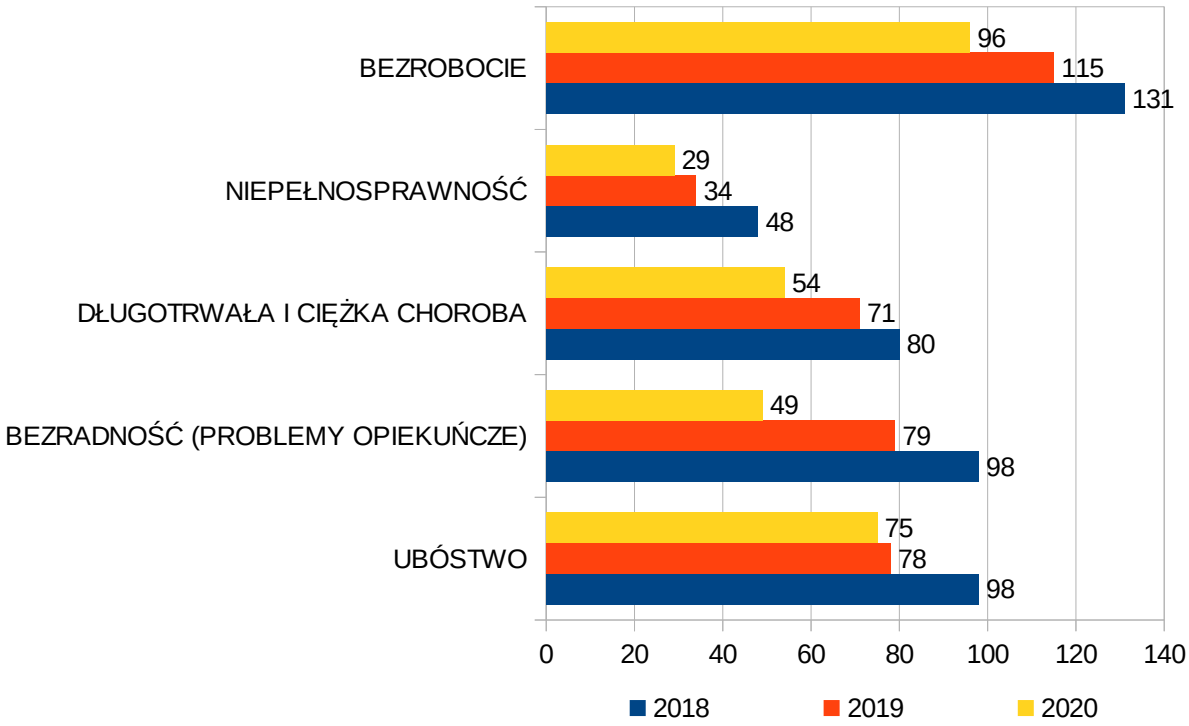

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskują o pomoc z systemu pomocy społecznej jest bezrobocie. Brak zatrudnienia, które nie jest tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm, bezradność życiową. Kolejnymi przyczynami udzielanego wsparcia w gminie są: ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych oraz niepełnosprawność.

Ważnym elementem systemu wspierającego rodzinę w środowisku lokalnym jest system świadczeń rodzinnych, wychowawczych oraz innych form pomocy.

Wykres 2.3.7. Liczba osób objętych kontraktem socjalnym.

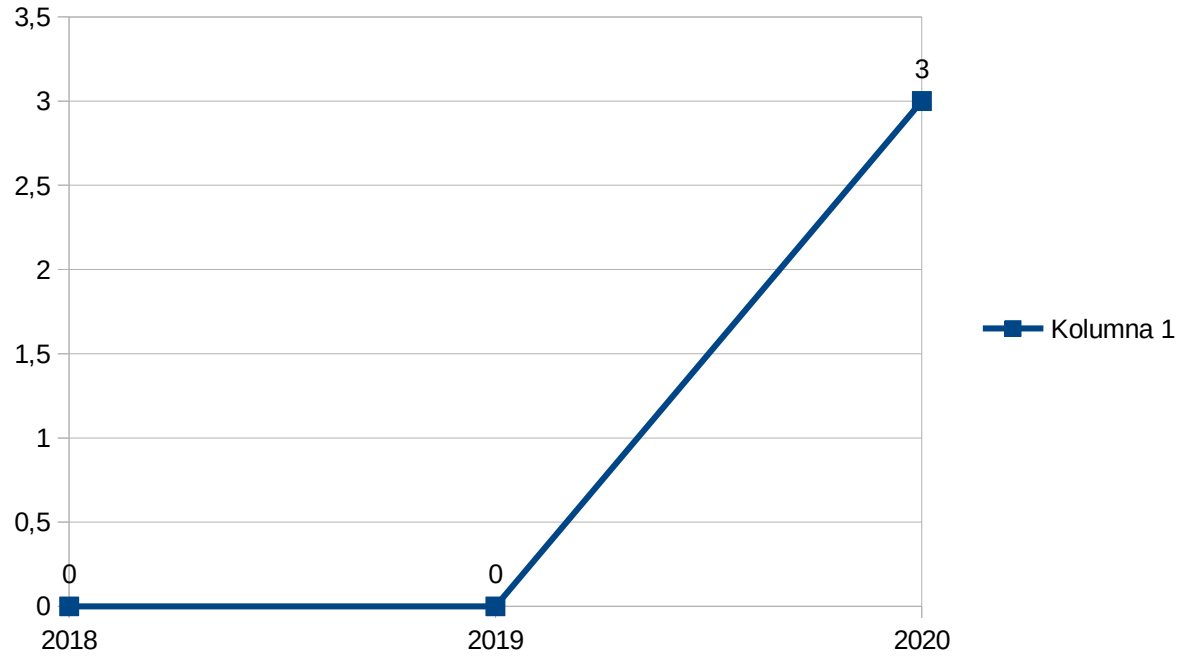

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

Kontrakt socjalny jest pisemną umową pomiędzy osobą korzystającą ze świadczeń pomocy społecznej, a pracownikiem socjalnym, mającą na celu określenie sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, umożliwienia aktywizacji społeczno-zawodowej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Podstawą prawną realizacji kontraktu socjalnego jest art. 108 ustawy o pomocy społecznej. Kontrakt może zostać zawarty z rodziną w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej z tym, że podstawowe działania muszą być skierowane do osoby korzystającej ze świadczeń pomocy społecznej. Możliwe jest również zawarcie odrębnych kontraktów socjalnych w ramach rodziny. Decyzję podejmuje pracownik socjalny w uzgodnieniu z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej lub powiatowego centrum pomocy rodzinie. Możliwe jest również zawarcie kontraktu z osobą małoletnią od 15 roku życia za zgodą rodziców lub opiekunów prawnych tej osoby. Kontrakt pozostający jedną z ważniejszych form aktywizacji klientów pomocy jest w realizacji trudnym instrumentem tym niemniej na zaprezentowanym wykresie dostrzegamy tendencję wzrostową jego stosowania.

2.4. Kwestia dziecka.

Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych, poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych, poprzez m.in. zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Tabela 2.4.1. Wybrane dane dotyczące edukacji w gminie w latach 2017-2020.

	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Placówki wychowania przedszkolnego	1	1	1
w tym przedszkola	1	1	1
Miejsca w przedszkolach	105	105	105
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	104	101	104
Szkoły podstawowe	3	3	3
Uczniowie szkół podstawowych	212	249	278
Szkoły gimnazjalne	1	1	0
Uczniowie szkół gimnazjalnych	66	33	0
Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach':			
podstawowych	6	6	5
gimnazjalnych	0	0	0
Komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów w szkołach			
podstawowych.	47	51	51
gimnazjalnych	0	0	0

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są podmioty samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki

adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ważnym elementem systemu wspierania rodziny zagrożonej wykluczeniem jest system stypendialny dla uczniów oraz system świadczeń rodzinnych i wychowawczych. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających
z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze socjalnym są:

- stypendium szkolne,
- zasiłek szkolny.

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia, uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może być większa niż ustawowe kryterium dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej. Stypendium przysługuje uczniom szkół publicznych i niepublicznych, wychowankom ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży realizację odpowiednio obowiązku szkolnego i nauki oraz słuchaczom niepublicznych kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 roku życia. Stypendium szkolne jest przyznawane na okres nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 10 miesięcy w danym roku szkolnym, a w przypadku słuchaczy kolegiów nauczycielskich – na okres nie dłuższy niż 9 miesięcy.

Podstawą do ubiegania się o zasiłek szkolny jest przejściowo trudna sytuacja materialna z powodu wystąpienia zdarzenia losowego. O zasiłek szkolny można ubiegać się w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia uzasadniającego przyznanie tego zasiłku.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do placówek edukacyjnych i opiekuńczych **ankiety**. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży.

Zasoby i oferta szkolna

Ankietowane placówki prowadzą dożywianie uczniów zapewniają dostęp do sieci Internet, w większości umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej. Zapewniają wsparcie logopedy, pedagoga. Placówki oferują zajęcia dodatkowe (m.in. koła przedmiotowe i różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe, zajęcia muzyczne w chórze i z rytmiki), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne.

Problemy uczniów i dzieci w pytaniach otwartych

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, ankietowani wskazywali głównie na trudną sytuację materialno-bytową rodzin oraz dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się m.in. do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej (niewystarczające zainteresowanie dzieckiem ze strony rodziców) i uzależnień rodziców od alkoholu. Ponadto podkreślali znaczenie negatywnych skutków występowania w środowisku uczniów takich problemów, jak agresja i przemoc, uzależnienie od tytoniu i gier komputerowych.

Działania profilaktyczne i naprawcze oraz badania konieczne do podjęcia

Ankietowane placówki prowadzą różnego rodzaju działania profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży i ich rodziców. Określając te, które należałoby dodatkowo przeprowadzić na terenie szkoły, badani wskazywali głównie na potrzebę organizowania akcji informacyjnych o szkodliwości palenia papierosów i propagujących zdrowy styl życia, a także o przeciwdziałaniu agresji i niszczeniu mienia. Ponadto zwracali uwagę na konieczność pedagogizacji rodziców poprzez pogadanki i prelekcje. Wśród działań profilaktycznych i naprawczych wymieniali potrzebę organizowania spektakli profilaktycznych dla uczniów, zwiększenia ilości zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży uzdolnionej sportowo i artystycznie oraz zwiększenia ilości zajęć wyrównawczych.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, niektórzy ankietowani stwierdzili, iż należy rozpoznać potrzeby dzieci i młodzieży w zakresie spędzania czasu wolnego i dostosować do ich oczekiwań ofertę miejscowych instytucji. Jednocześnie należy przeprowadzić badania ankietowe na temat relacji w rodzinach, wiedzy rodziców o sposobach spędzania czasu wolnego przez młodzież oraz o bezpieczeństwie uczniów w szkole i poza szkołą.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowani wskazywali głównie na potrzebę zapewnienia uczniom szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego m.in. poprzez bezpłatny dostęp do kół zainteresowań. Barierą utrudniającą uczestnictwo w oferowanych zajęciach pozaszkolnych i imprezach organizowanych na terenie gminy są kłopoty z dojazdem oraz obecnie panujący stan epidemii spowodowany wystąpieniem wirusa SARS-CoV-2. Ponadto badani akcentowali potrzebę zwiększenia dostępu do specjalistów (logopeda, psycholog, stomatolog), zintensyfikowania działań profilaktycznych w obszarze uzależnień (alkohol, nikotyna) oraz agresji i przemocy. Zwracano także uwagę na potrzeby w zakresie dożywiania dzieci, sugerując zwiększenie obecnej liczby wspomaganych posiłkami dzieci.

Możliwości przyczynienia się przez placówki do poprawy sytuacji dziecka

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób dana placówka może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali na możliwość zagospodarowania czasu wolnego uczniów poprzez organizowanie zajęć dodatkowych (sportowych i kulturalnych) w okresie ferii i wakacji, jak również w czasie roku szkolnego w formie popołudniowych zajęć świetlicowych, a także poprzez wspieranie rozwoju zainteresowań oraz prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie bezpieczeństwa i zagrożeń. W szeregu kwestionariuszy ankiet zwracano uwagę na promocję sportu, umożliwiającego młodym ludziom zdrową konkurencję i zagospodarowanie czasu wolnego.

Pomoc dzieciom z perspektywy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej

Publiczna poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Koniecpolu udziela dzieciom, od momentu urodzenia, i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, ponadto udziela rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomaga przedszkola, szkoły w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Zasady działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia

1 lutego 2013 roku w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.

W roku szkolnym 2019/2020 pracownicy poradni diagnozowali dzieci z Gminy Dąbrowa Zielona między innymi pod kątem:

- ogólnych trudności w nauce,
- trudności w czytaniu i pisaniu,
- wad wymowy,
- trudności w funkcjonowaniu przedszkolnym/szkolnym,
- wyboru dalszego kierunku kształcenia,
- problemów zdrowotnych.

Po przeprowadzonej diagnozie na wniosek rodziców/prawnych opiekunów wydawano stosowne dokumenty-opinie bądź orzeczenia.

Praca na rzecz dziecka i rodziny odbywa się na wniosek rodziców/prawnych opiekunów na terenie poradni w formie:

- terapii psychologicznej,
- terapii pedagogicznej,
- terapii logopedycznej,
- porad, konsultacji psychoedukacji rodziców.

Informacje o pracy terapeutycznej udzielane są na pisemny wniosek rodziców/prawnych opiekunów.

Ponadto w zeszłym roku szkolnym realizowane były działania profilaktyczne w oparciu o zgłoszenia szkół/placówek z zakresu:

- profilaktyki logopedycznej - badania przesiewowe, Badania Platformą Badań Zmysłów,
- rozwijania umiejętności społecznych uczniów (warsztaty na terenie szkoły).

Wszystkie powyższe działania odbywały się na wniosek rodziców/prawnych opiekunów oraz szkół/placówek.

Ogólna liczba osób z gminy Dąbrowa Zielona (dzieci i młodzież, rodzice/prawni opiekunowie, nauczyciele) korzystających z pomocy Publicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Koniecpolu w roku szkolnym 2019/2020 wyniosła 262 osoby.

2.5. Kwestia osób bezrobotnych.

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno". Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości

zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uniezależnienie od pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Wykres 2.5.1. Stopa bezrobocia w powiecie częstochowskim, w województwie śląskim i w kraju w latach 2018-2020.

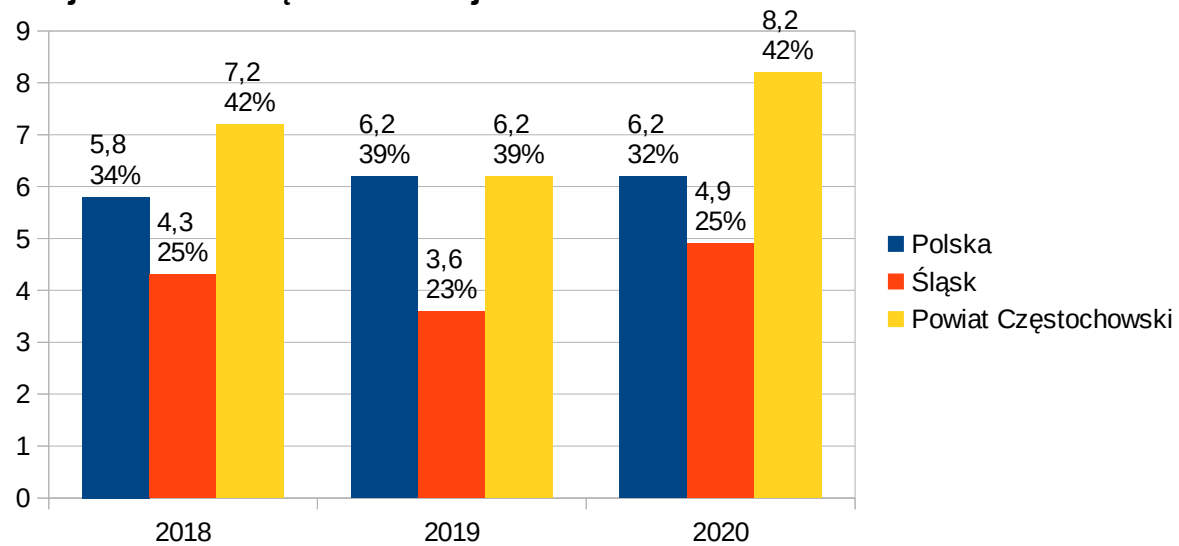

Dane Powiatowego Urzędu Pracy we Częstochowie.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, że powiat częstochowskie cechuje się wyższą w porównaniu z województwem i krajem, stopą bezrobocia.

Wykres 2.5.2. Bezrobotni z terenu gminy według wieku z końcem 2020 roku

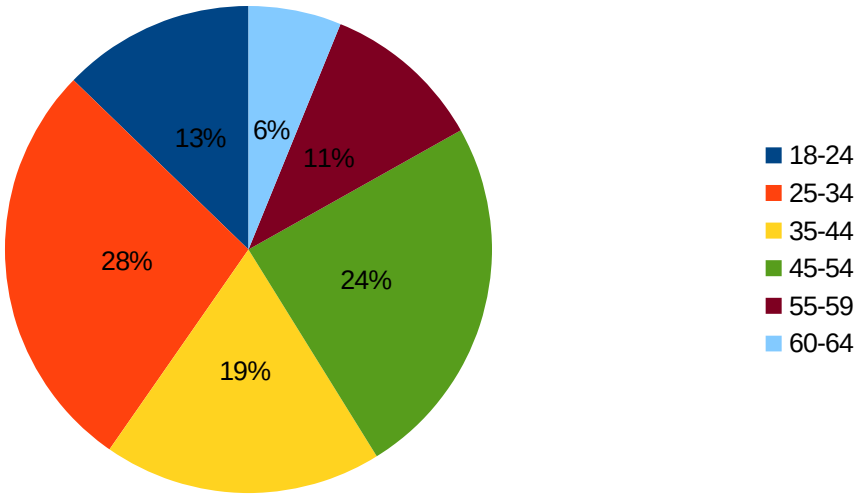

Dane Powiatowego Urzędu Pracy we Częstochowie

Z końcem 2020 roku w grupie bezrobotnych najwięcej było ludzi młodych w wieku 25-34 lat, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również grupa osób, które przekroczyły 45 rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym wykresie. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia.

Wykres 2.5.3. Bezrobotni z terenu gminy według okresu pozostawania bez pracy z końcem 2020 roku

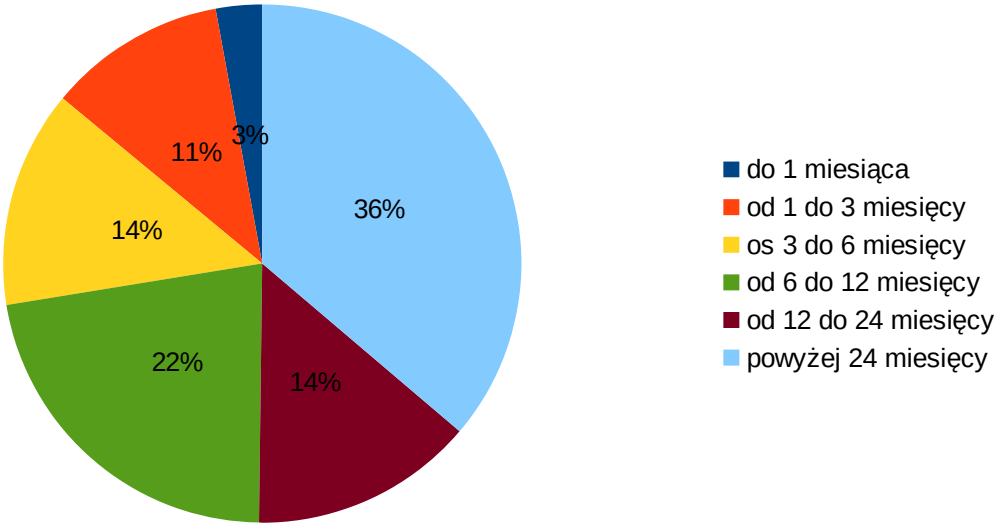

Dane Powiatowego Urzędu Pracy we Częstochowie

Długotrwale bezrobotni, którzy z końcem 2020 roku stanowili najliczniejszą grupę pozostających bez pracy w gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

Wykres 2.5.4. Bezrobotni z terenu gminy według stażu pracy z końcem 2020 roku

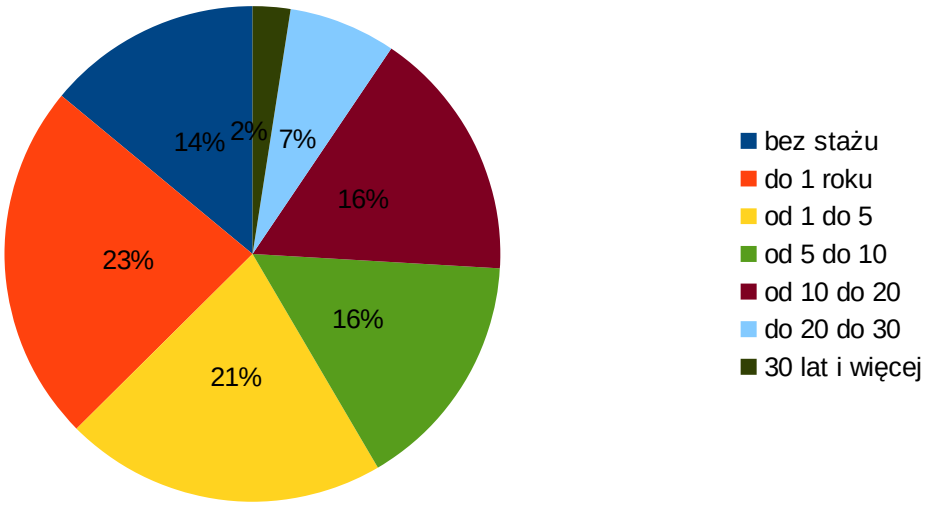

Dane Powiatowego Urzędu Pracy we Częstochowie

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego jest cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2020 roku najliczniejsze grupy bezrobotnych w gminie stanowiły osoby ze stażem pracy do roku oraz ze stażem od roku do 5 lat. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy, zatem zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, by mieli możliwość podjęcia pierwszej pracy, oraz osoby z kilkuletnim stażem pracy, by mogli zwiększać swoje doświadczenie zawodowe.

Wykres 2.5.5. Bezrobotni z terenu gminy według wykształcenia z końcem 2020 roku

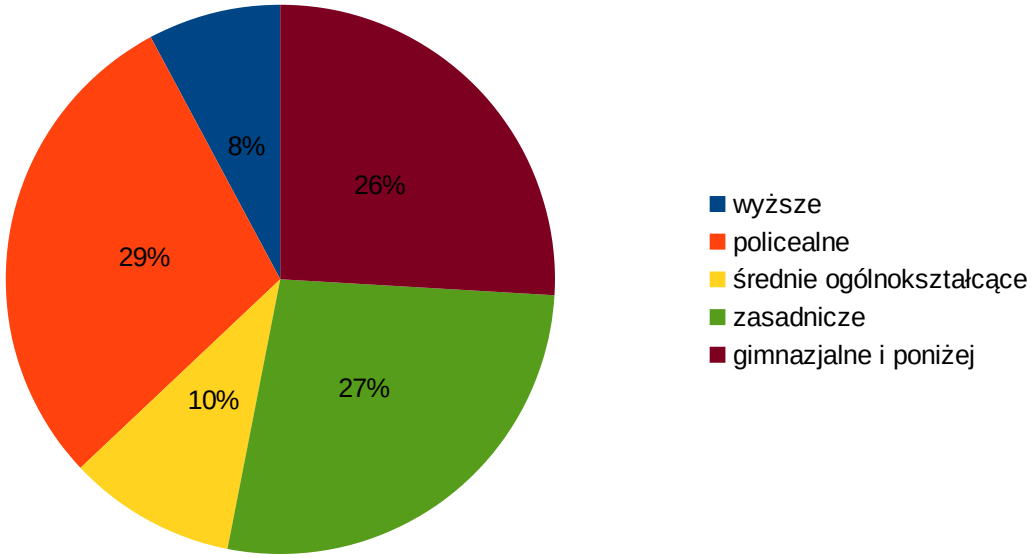

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie

Z końcem 2020 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu dosięgał osób z wykształceniem policealnym oraz zasadniczym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, dokształcanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. Kwestia uzależnień i przemoc w rodzinie.

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane, jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz doznających przemocy w rodzinach z problemem uzależnień jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 2.6.1. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych.

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych		w Polsce	w 100-tys. gminie	w 25-tys. gminie	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób

ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

By skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracją społeczną osób nimi dotkniętych. W przypadku gminy działania te wyznaczane są w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a ich inicjowanie należy do samorządu lokalnego. Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom w gminie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która realizuje szeroką działalność profilaktyczną oraz prowadzi postępowanie wobec osób nadużywających alkoholu. W szczególności zadania te obejmują:

- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów przeciwdziałania uzależnieniom.

Realizacja w/w zadań jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych uchwalanego corocznie przez radę gminy.

Wykres. 2.6.1. Środki finansowe przeznaczone na przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii w latach 2018-2020.

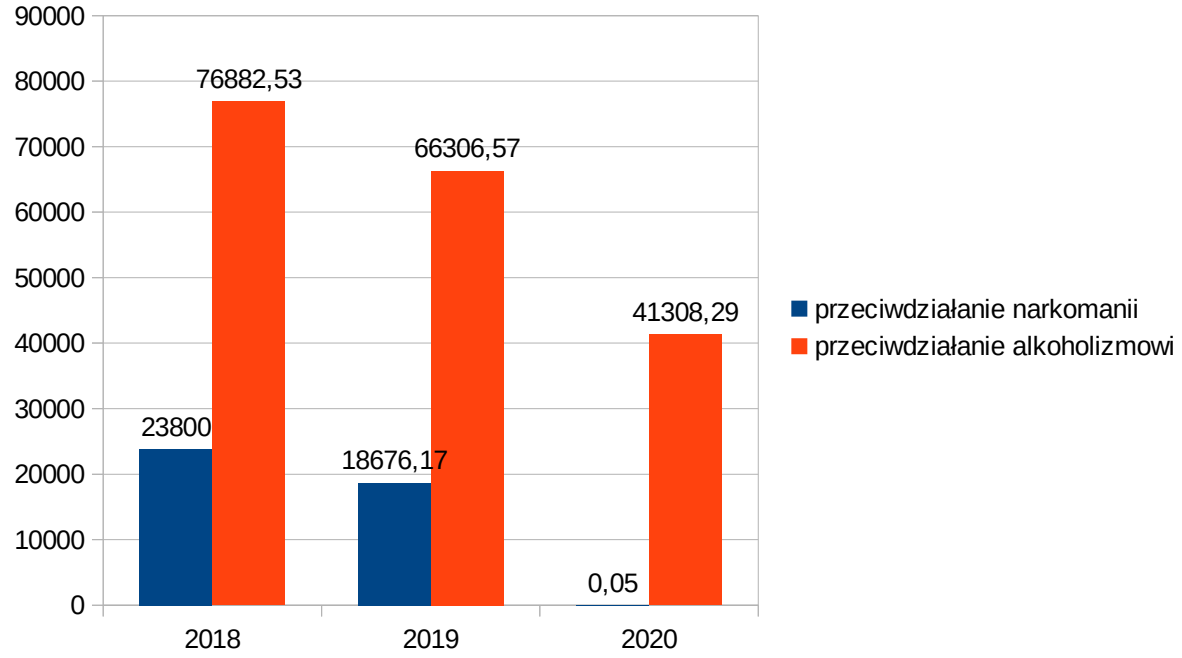

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

W ramach ustawowego zadania GKRPA podejmowała interwencje w związku z naruszeniem przepisów dotyczących przeciwdziałania uzależnieniom oraz przeprowadziła szkolenie dla sprzedawców napojów alkoholowych wraz z wyrywkowym badaniem dostępności alkoholu dla małoletnich w sklepach na terenie gminy Dąbrowa Zielona. W roku 2020 w związku z wystąpieniem stanu epidemii odbyły się jedynie trzy posiedzenia GKRPA.

Przemoc w rodzinie to kolejny, trudny do zdiagnozowania problem społeczny, który wymaga podejmowania szerokich, dobrze zorganizowanych i zaplanowanych na wiele lat interdyscyplinarnych działań kierowanych zarówno do ofiar, jak i świadków oraz sprawców przemocy domowej.

Zgodnie z zapisem ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wszystkie osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie mają obowiązek zawiadomienia Policji lub Prokuratury.

Tym samym zobowiązanymi do podejmowania działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej są głównie pracownicy pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, Sądu, Policji, GKPPA itp.

Tabela 2.6.2. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2018- 2020 roku

Realizacja zadań własnych gminy	2018	2019	2020
Liczba OGÓŁEM sporządzonych Niebieskich Kart A	**3**	**3**	**7**
Liczba osób którym udzielono pomocy w ramach interwencji kryzysowej	**6**	**6**	**14**
Liczba rodzin którym udzielono pomocy w ramach interwencji kryzysowej	**3**	**3**	**7**

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

Gminny Zespół Interdyscyplinarny w 2020 roku prowadził sprawy oparte na procedurze niebieskich kart. Zespół przeprowadził także liczne spotkania grup roboczych, w których uczestniczyli pracownicy socjalni, dzielnicowy, pedagodzy szkolni oraz kuratorzy sądowi. Główną przyczyną zakładania niebieskich kart była przemoc związana z nadużywaniem alkoholu, która występowała w postaci przemocy fizycznej i psychicznej.

2.7. Starość i niepełnosprawność.

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana, jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Według szacunków GUS (na podstawie wyników Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia – EHIS 2019 r.) 13,0% osób w Polsce charakteryzowało się niepełnosprawnością, według powyższej definicji statystycznej: 10,4% miało orzeczenie o niepełnosprawności, a pozostałe 2,6% co prawda nie miało takiego orzeczenia, ale deklarowało występowanie poważnych ograniczeń w wykonywaniu zwykłych czynności (w roku 2014 było to odpowiednio 12,9%, 10,0%, 2,9%).

Odsetki niepełnosprawnych w 2019 r. wśród kobiet i mężczyzn były podobne (odpowiednio 12,9% i 13,1%) i nie zmieniły się znacząco w stosunku do roku 2014 (odpowiednio 12,8% i 13,0%). W przypadku grup wiekowych odsetki osób z niepełnosprawnością wahały się w 2019 r. od kilku procent (poniżej 6%) w grupach wiekowych od 0 do 39 lat do 52,2% w grupie osób w wieku co najmniej 80 lat (w roku 2014 było to odpowiednio: poniżej 5% oraz 51,4%). Wysokie odsetki osób z niepełnosprawnością odnotowano także w grupach wieku 70-79 lat – 32,5%, 60-69 lat – 22,9% oraz 50-59 lat – 15,1% (w roku 2014 odpowiednio: 36,0%, 23,5% i 18,0%.

W przypadku osób z niepełnosprawnością szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery

architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom z niepełnosprawnością funkcjonowanie w społeczeństwie.

Integracja społeczna osób z niepełnosprawnością przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób z niepełnosprawnością. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy. Ważny obszar działań realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który wspiera usługami opiekuńczymi osoby w wieku senioralnym.

Tabela 2.7.1. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi w gminie Dąbrowa Zielona w latach 2018 – 2020.

Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	2018	2019	2020
	8	7	6

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej.

Wobec osób które wymagają całodobowej opieki stosuje się skierowanie do Domu Pomocy Społecznej. Dobór placówki zależny jest od potrzeb osoby kierowanej i zawsze jest rozwiązaniem ostatecznym, kiedy wszystkie metody pracy środowiskowej okazują się niewystarczające.

Kwestia osób z niepełnosprawnością związana jest mocno z seniorami, wraz z wiekiem wzrasta liczba osób o ograniczonej sprawności. W działaniach dla tej grupy ważne są zarówno kwestie właściwej opieki - wystandaryzowane usługi opiekuńcze, jak i formy aktywizacji, tj możliwość spotkań, aktywności ruchowej i kulturalnej.

2.8. Kwestia Przestępczości.

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Dąbrowa Zielona.

W świetle danych przedstawionych przez Komisariat Policji w Koniecpolu wynika że na terenie gminy dominują naruszenia związane z nietrzeźwością na drogach oraz naruszeniami zakazów sądowych, sporadycznie zdarzają się oszustwa i kradzieże mienia. Liczba interwencji podejmowanych przez policjantów, utrzymuje się w ostatnich latach na porównywalnym poziomie.

Wyniki zostały przedstawione w tabelarycznym zestawieniu i prezentują 2020 rok.

Tabela 2.8.1. Przestępczość w obszarze działania KP w Koniecpolu

Miejscowość	Kategoria przestępstwa art.	Ilość przestępstw
Dąbrowa Zielona	178a§1 kk	1
	278§1 kk	1
Raczkowice	157§1 kk	1
	279§1 kk	1
	178a§1 kk	1
	288 §1 kk	1
Cielętniki	286§1 kk	1
	178a§1 kk	1
	284§1 kk	1
Święta Anna	278§1 kk	1
Nowa Wieś	279§1 kk	1
	288§1 kk	1
	278§1 kk	1

Dane Komisariatu Policji w Koniecpolu

Generalnie poziom przestępczości – ilość i charakter popełnianych wykroczeń nie odbiega od innych gmin w najbliższym regionie.

2.9. Lokalne problemy z perspektywy liderów społecznych.

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą, którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS, radnych, mieszkańców gminy. W sumie zwrócono 27 kwestionariuszy ankiet.

W pierwszych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyn tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe zestawienia.

Wykres 2.9.1. Osoby zagrożone ubóstwem w gminie.

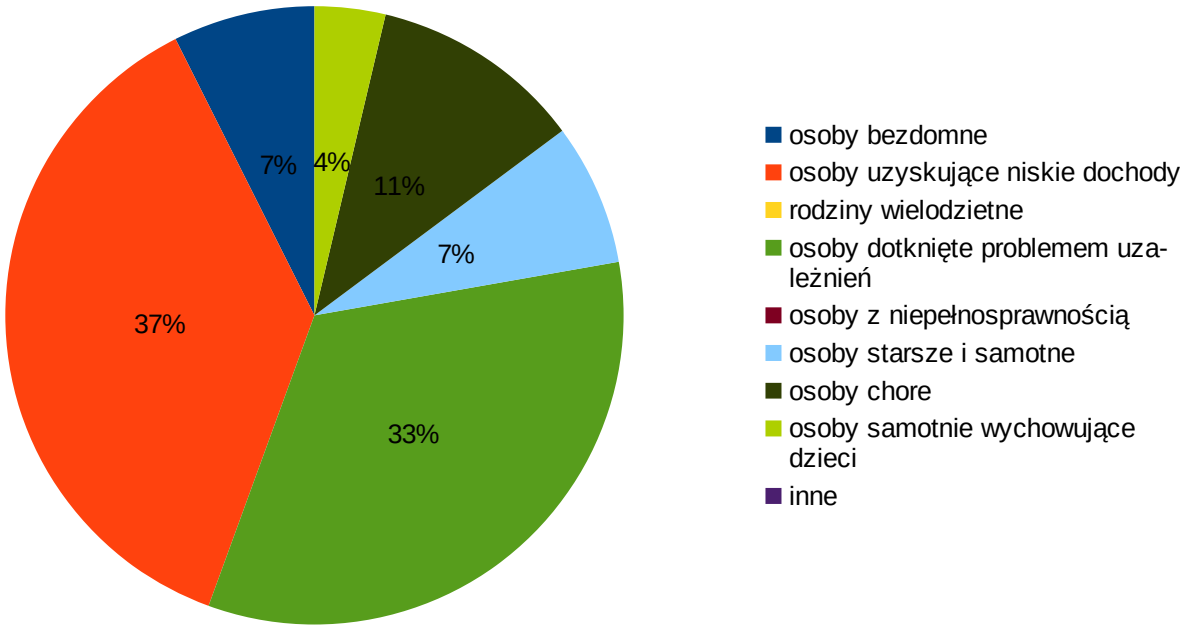

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Aż 37 % ankietowanych uznało, że osobami zagrożonymi ubóstwem w gminie są osoby uzyskujące niskie dochody. W dalszej kolejności respondenci wskazali

następujące osoby zagrożone ubóstwem w gminie: osoby dotknięte problemem uzależnień (33 %), osoby chore (11 %) osoby starsze i samotne (7 %), oraz osoby bezdomne (7 %), osoby samotnie wychowujące dzieci (4%).

Wykres 2.9.2. Przyczyny popadania w ubóstwo w środowisku lokalnym

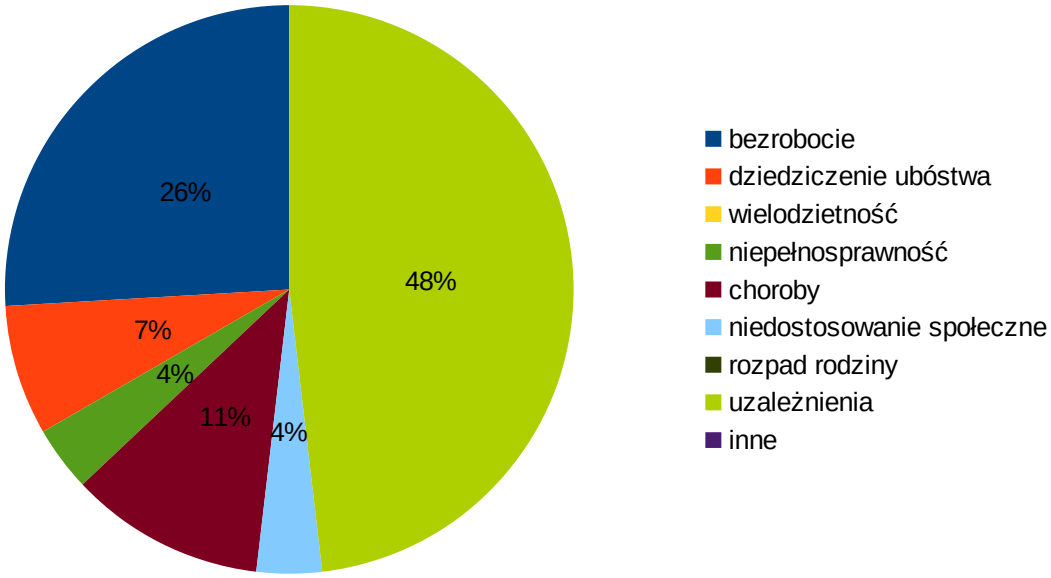

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie dotyczące przyczyn popadania w ubóstwo większość ankietowanych odpowiedziała, iż przyczyną jest uzależnienie (48%). 26% jako przyczynę wskazała bezrobocie. Kolejno jako przyczynę wskazano: choroby (11%), dziedziczenie ubóstwa (7%), niedostosowanie społeczne oraz niepełnosprawność równo po 4%.

Wykres 2.9.3. Osoby zagrożone problemem uzależnień na terenie gminy.

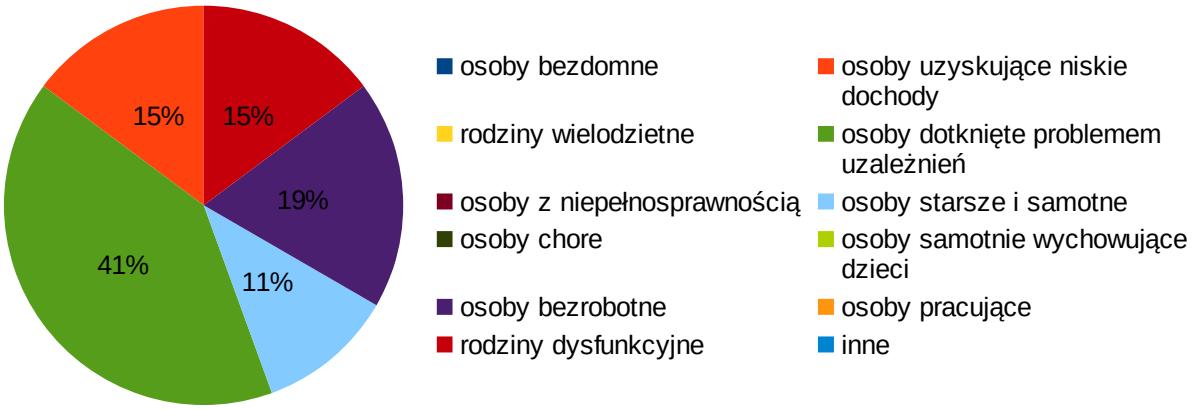

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według badanych najbardziej zagrożone są osoby dotknięte problemem uzależnień (41%). Również zagrożone są osoby bezrobotne (19%), rodziny dysfunkcyjne (15%) i osoby uzyskujące niskie dochody (15%), oraz osoby starsze i samotne (11%).

Wykres 2.9.4. Skala problemu uzależnień na terenie gminy.

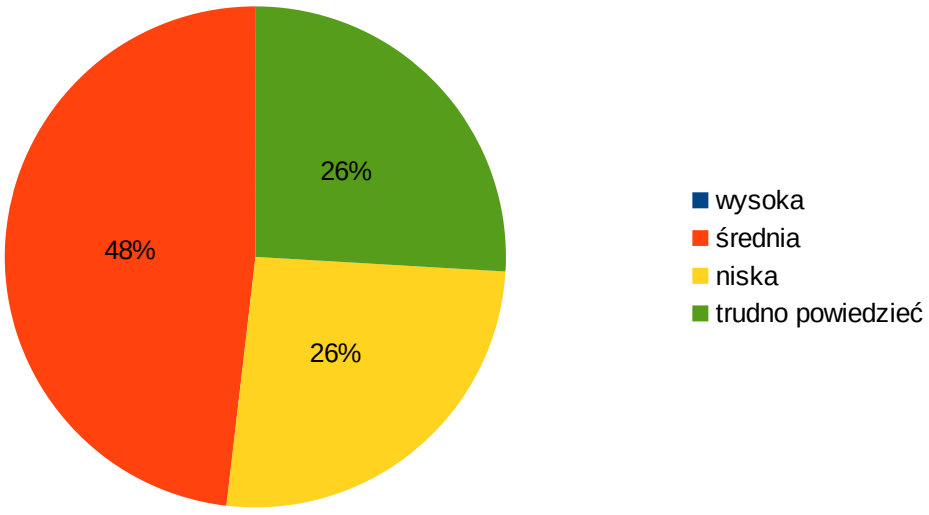

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Respondenci zapytani o wielkość skali problemu uzależnień na terenie gminy w 48% odpowiedzieli, że jest ona średnia. Równo po 26% twierdzi, iż skala problemu jest niska i trudno powiedzieć.

Wykres 2.9.5. Ocena problemów społecznych jakie najczęściej dotykają osoby starsze.

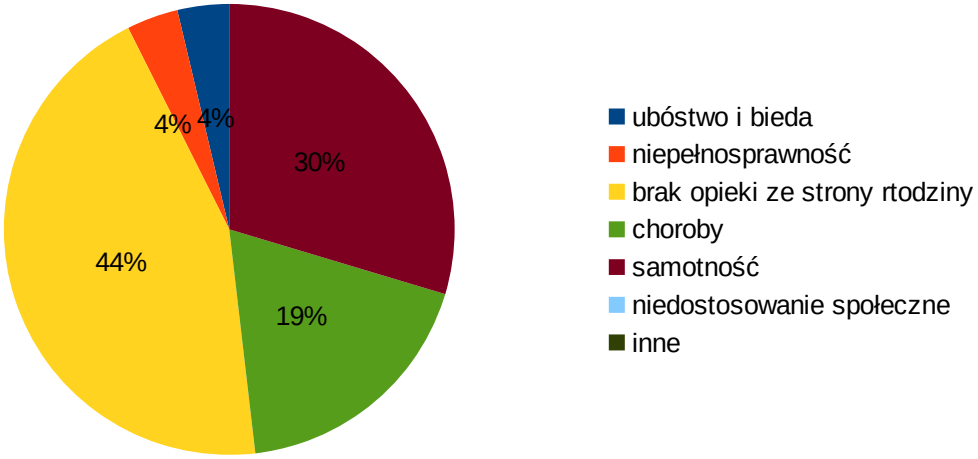

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odnosząc się do kwestii problemów jakie najczęściej dotykają osoby starsze badani jako największy problem wskazali brak opieki ze strony rodziny (44%) oraz samotność (30%). Według ankietowanych problemem społecznym osób starszych są choroby (19%). Tylko 4 % wskazało niepełnosprawność, również 4 % ubóstwo i biedę jako problem społeczny starszych osób.

Wykres 2.9.6. Ocena oferty pomocy osobom uzależnionym w środowisku lokalnym.

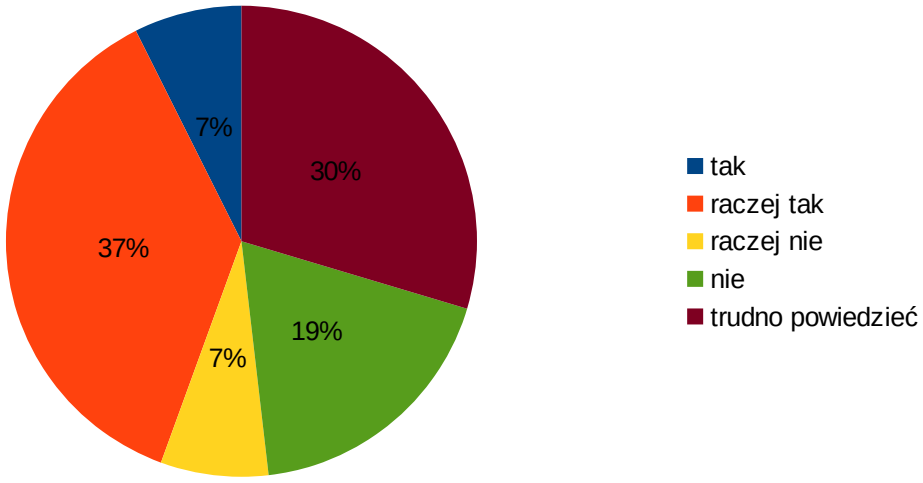

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie, czy oferta pomocy osobom uzależnionym (konsultacyjna, terapeutyczna, lecznicza) realizowana w gminie jest wystarczająca ankietowani uznali, że jest wystarczająca w 7% i raczej wystarczająca 37%. Tylko 7% ankietowanych uznało że nie jest wystarczająca, a 19% uważa, iż pomoc nie jest wystarczająca. 30% respondentów trudno powiedzieć.

Wykres 2.9.7. Ocena oferty pomocy osobom starszym w środowisku lokalnym.

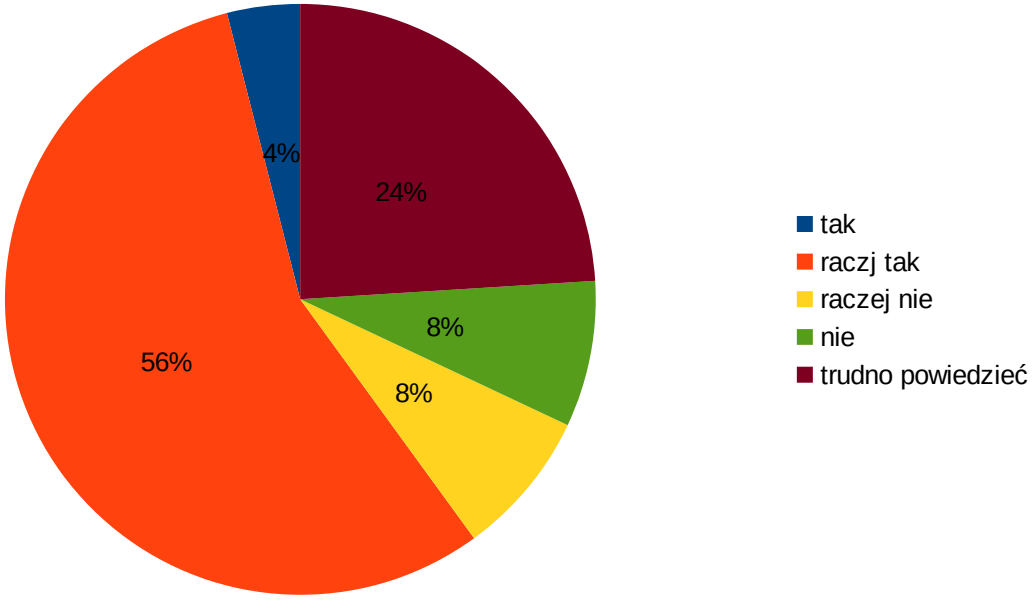

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odnosząc się do kwestii, czy oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca, ponad połowa 56% odpowiedziała, że raczej tak. 4% odpowiedziało tak. 8% respondentów uznało, że raczej nie oraz 8% ankietowanych stwierdziło, iż raczej jest wystarczająca. Aż 24% respondentów nie umiało udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 2.9.8. Ocena akceptacji osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym.

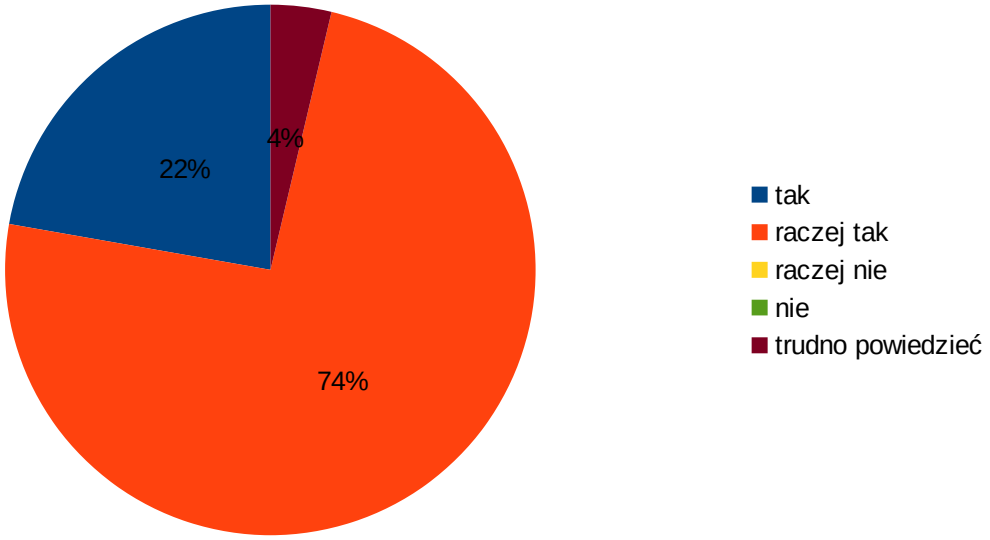

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość ankietowanych osób odpowiedziała, że osoby z niepełnosprawnością raczej są akceptowane w środowisku. 22 % odpowiedziała, iż niepełnosprawni są w pełni zaakceptowani przez lokalną społeczność. 4 % trudno odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 2.9.9. Ocena oferty pomocy dla osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.

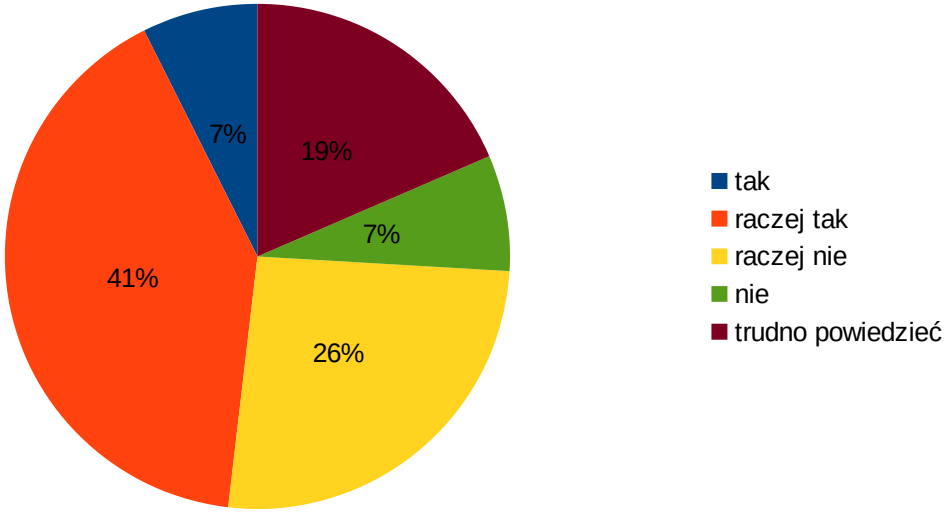

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie, czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym (m.in. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca, respondenci udzielili następujących odpowiedzi: 26% - raczej nie; 7% nie, 41% - raczej tak; 7% - tak; 19% - trudno powiedzieć.

Wykres 2.9.10. Ocena problemów społecznych jakie najczęściej dotykają osoby z niepełnosprawnością.

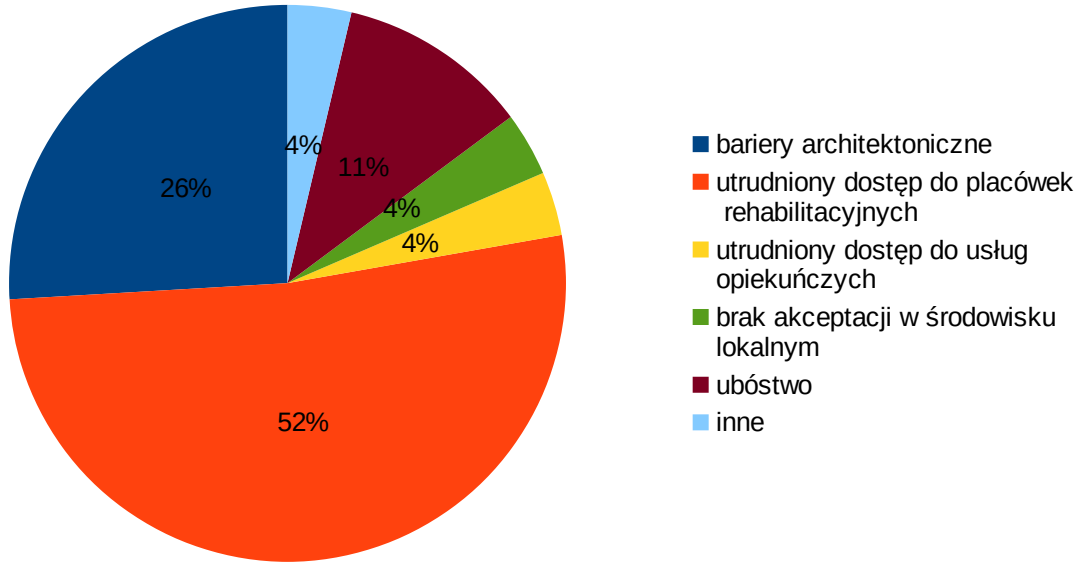

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ponad połowa respondentów udzieliła odpowiedzi, iż dla niepełnosprawnych największym problemem jest utrudniony dostęp do placówek opiekuńczych (52%). 26% badanych wskazało bariery architektoniczne. Jako problem wskazano również: ubóstwo (11%); brak akceptacji w środowisku lokalnym (4%); utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (4%); inne – brak wiedzy, gdzie mogą się zgłosić po pomoc (4%).

Wykres 2.9.11. Zjawisko przemocy domowej na terenie gminy.

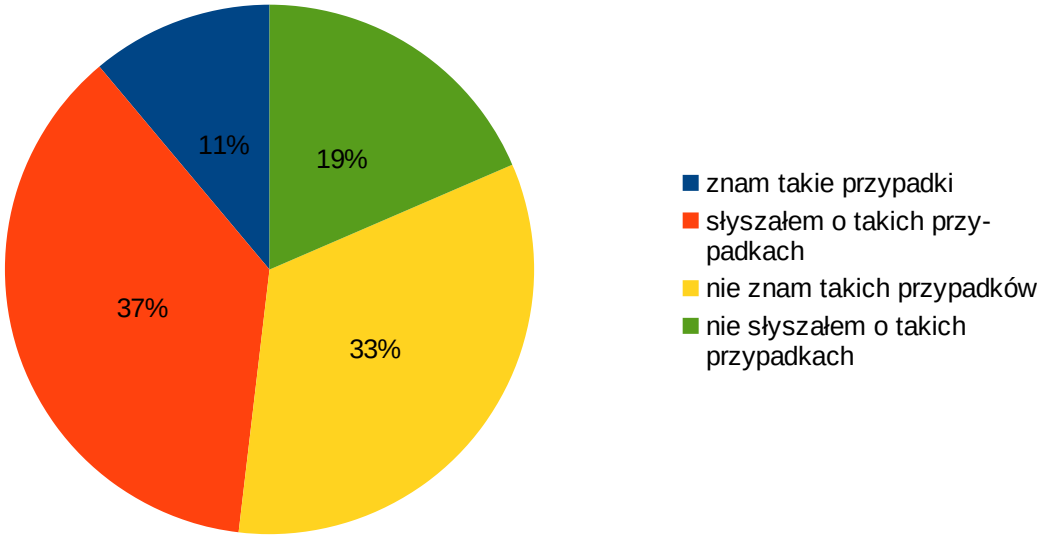

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

37% respondentów słyszało o istnieniu przypadków przemocy domowej w rodzinach zamieszkujących na terenie ich gminy, 11% zna takie przypadki, 33% nie zna takich przypadków, zaś 19% nie słyszało o takich przypadkach.

Wykres 2.9.12. Ocena oferty pomocy osobom chorym psychicznie w środowisku lokalnym.

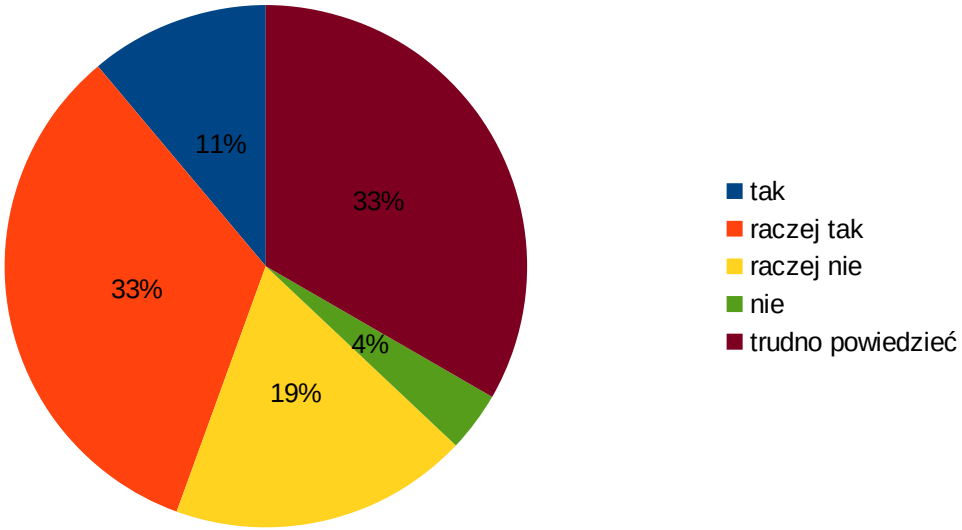

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

33% ankietowanych nie umiało odpowiedzieć na pytanie, czy oferta pomocy osobom chorym psychicznie (m.in. dostęp do ochrony zdrowia) jest wystarczająca.

19% uznała, że pomoc taka raczej nie jest wystarczająca, 4% twierdzi, iż pomoc nie jest wystarczająca. 33% oceniło, że pomoc osobom chorym psychicznie jest raczej wystarczająca. 11% było przekonanych że pomoc jest wystarczająca.

Wykres 2.9.13. Ocena poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.

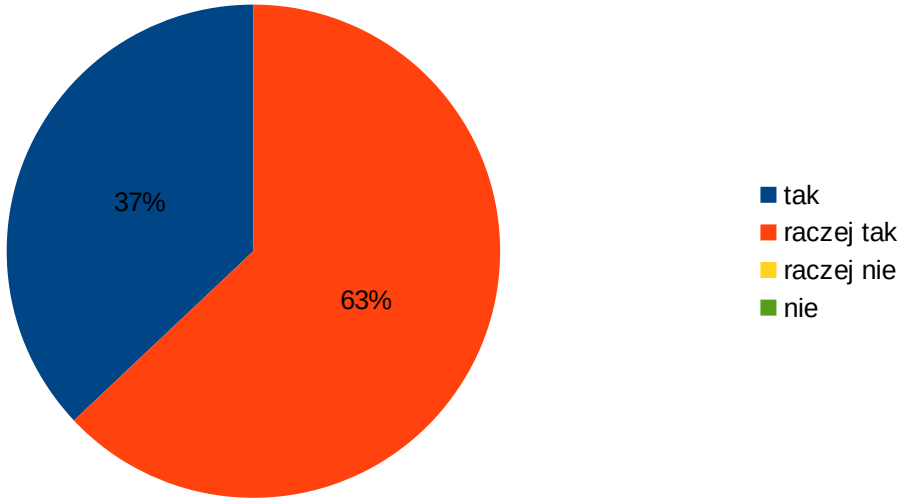

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość 63% badanych odpowiedziała, że raczej czują się bezpiecznie w miejscu zamieszkania, natomiast 37% zdecydowanie czuje się bezpiecznie.

Wykres 2.9.14. Ocena oferty pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

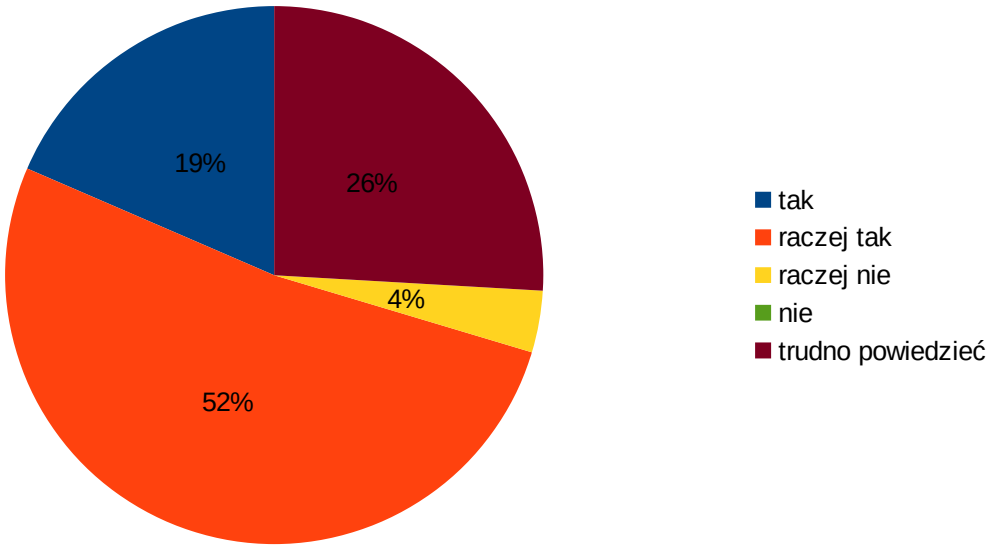

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając, czy pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej jest wystarczająca, ankietowani udzielili następujących odpowiedzi: raczej tak (52%); tak (19%); trudno powiedzieć (26%); raczej nie (4%).

Wykres 2.9.15. Jaka powinna być forma wsparcia oferowana przez Ośrodek Pomocy.

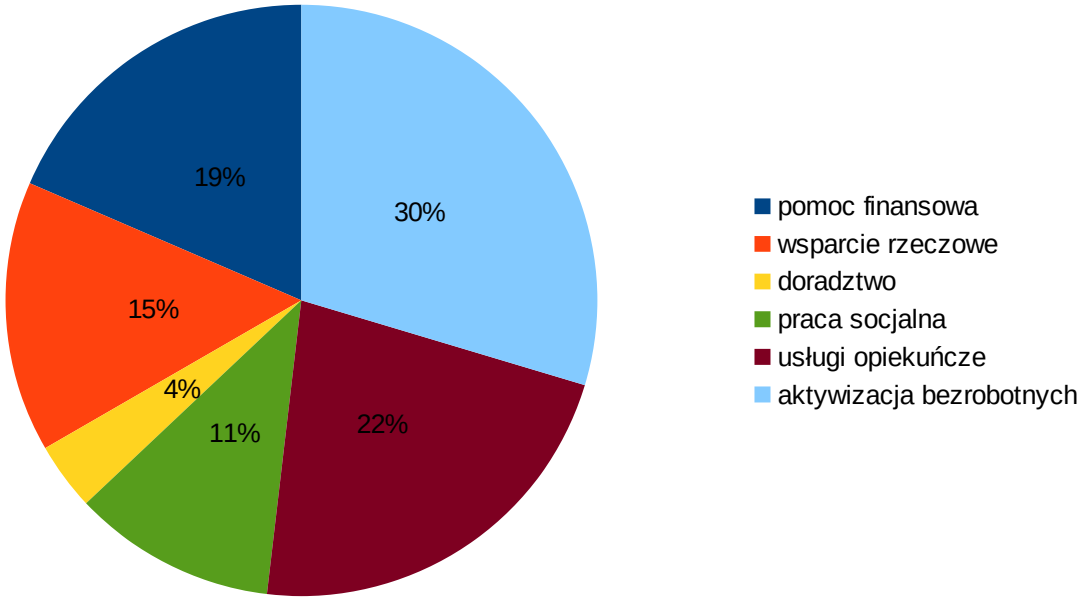

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Respondenci w 30% odpowiedzieli, iż formą wsparcia oferowaną przez Gminny Ośrodek Pomocy powinna być aktywizacja bezrobotnych. Kolejnymi formami wsparcia według badanych powinny być: usługi opiekuńcze (22%); pomoc finansowa (19%); wsparcie rzeczowe (15%); praca socjalna (11%) oraz doradztwo (4%).

Wykres 2.9.16. Ocena pracy pracowników socjalnych.

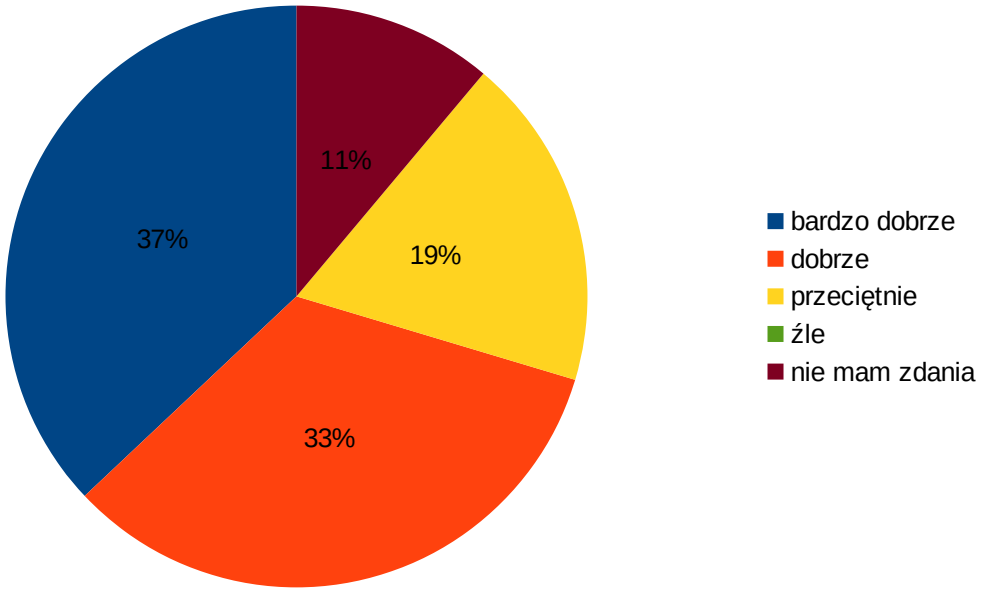

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

37% respondentów bardzo dobrze oceniło pracę pracowników socjalnych, zaś 33 % dobrze. 19% oceniła tą pracę jako przeciętną, natomiast 11% nie miała zdania na ten temat.

Wykres 2.9.17. Ocena oferty pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego.

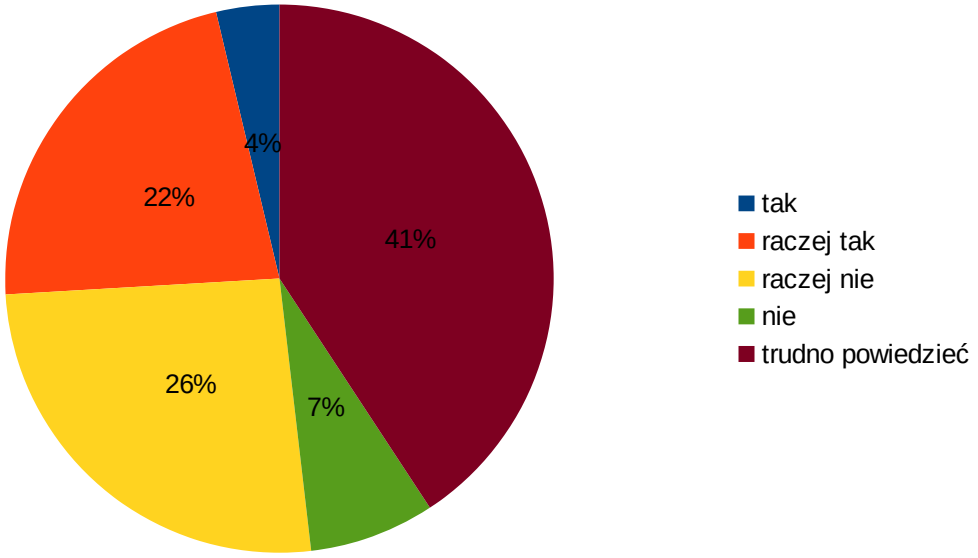

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając, czy oferty pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego respondenci odpowiedzieli: trudno powiedzieć (41%); raczej nie (26%); raczej tak (22%); nie (7%); tak (4%).

Wykres 2.9.18. Ocena postrzegania przemocy w rodzinie w opinii ankietowanych

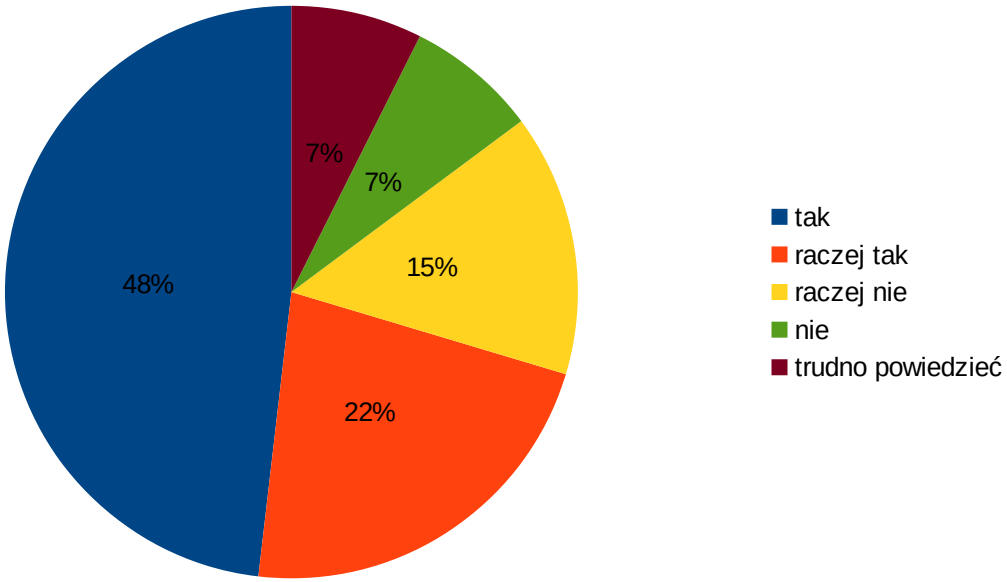

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie, czy postrzega Pan/Pani przemoc w rodzinie jako duży problem społeczny, ankietowani odpowiedzieli: tak (48%); raczej tak (22%); raczej nie (15%); nie (7%); trudno powiedzieć (7%).

Wykres 2.9.19. Ocena skali problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy.

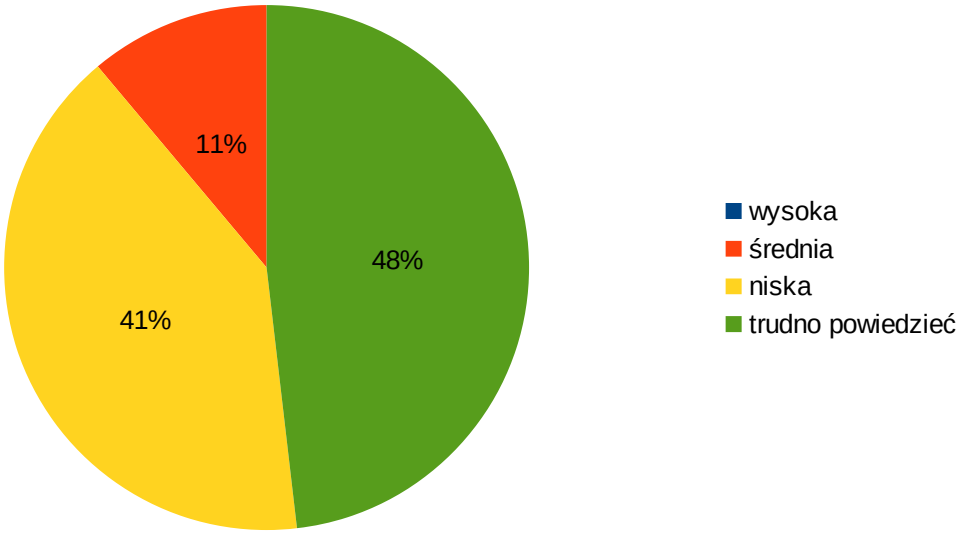

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W 48% respondentom trudno powiedzieć jaka jest skala problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy. 41% uważa, iż skala problemu jest niska, a 11% wskazuje, iż skala jest średnia.

Wykres 2.9.20. Bariery na jakie natrafiają dzieci i młodzież mieszkające na terenie gminy.

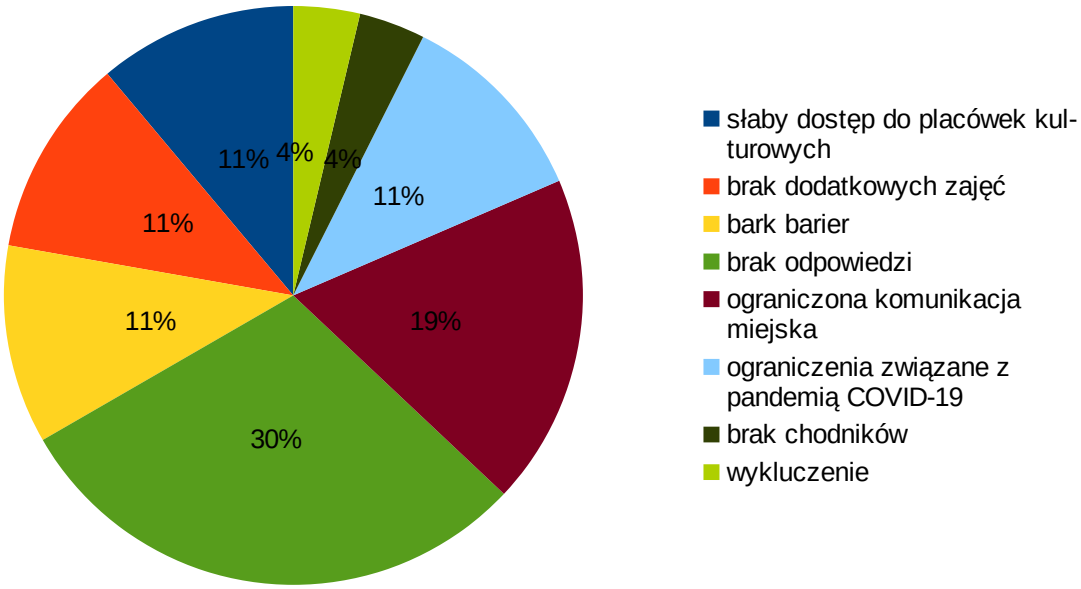

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odpowiadając na pytanie, jakie bariery napotykają dzieci i młodzież mieszkające na terenie gminy 19% wskazało na ograniczoną komunikację miejską. Po 11% udzieliło odpowiedzi, że nie ma barier, brak jest dodatkowych zajęć po lekcjach, za słaby jest dostęp do placówek kulturowych oraz ograniczenia dla dzieci i młodzieży związane z pandemią COVID-19.

Wykres 2.9.21.1. Dostęp do rehabilitacji i wsparcia rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością w gminie Dąbrowa Zielona.

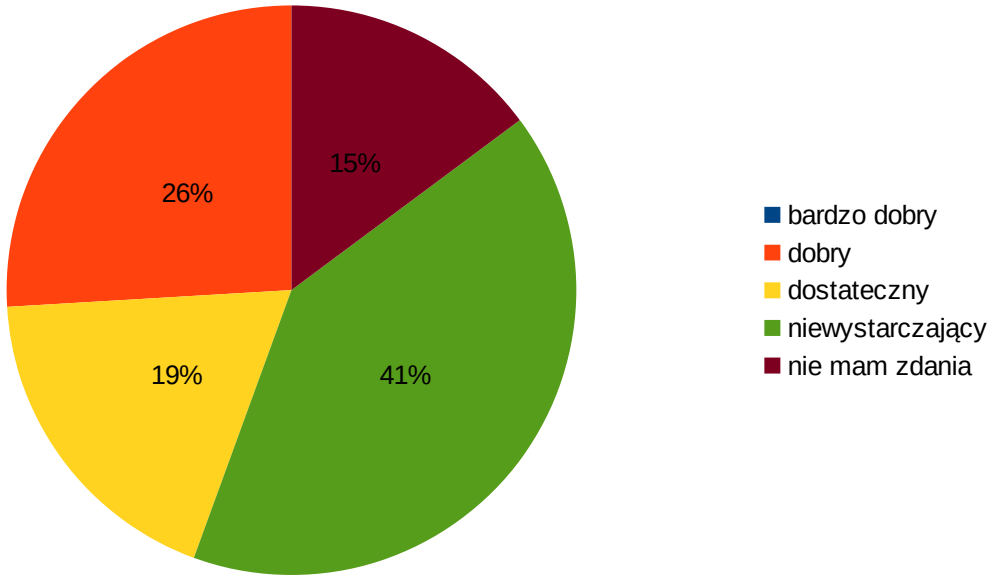

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając dostęp do rehabilitacji i wsparcia rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami w gminie 41% pytanych uznało, że jest on niewystarczający, 26% wskazało, iż jest dobry, 19% oceniło jako dostateczny, a 15% nie ma zdania. Jednak należy pamiętać, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych nie jest zdaniem własnym samorządu gminnego i wpływ na zmianę tej sytuacji jest mocno ograniczony.

Wykres 2.9.21.2. Ocena organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie.

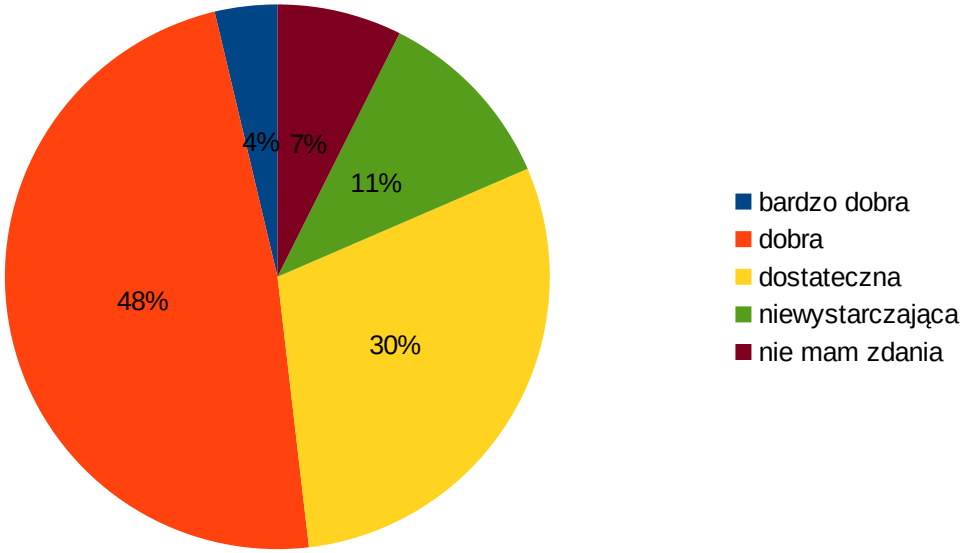

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie (różnorodność form, dostępność) respondenci w większości uznali, że jest ona dobra 21%. 30% jako dostateczna, 11% wskazało, iż jest niewystarczająca, a 4 % bardzo dobrze ocenia organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży. 7% respondentów nie ma zdania.

Wykres 2.9.21.3 Ocena realizacji w gminie działań związanych z profilaktyką alkoholową i narkomanią.

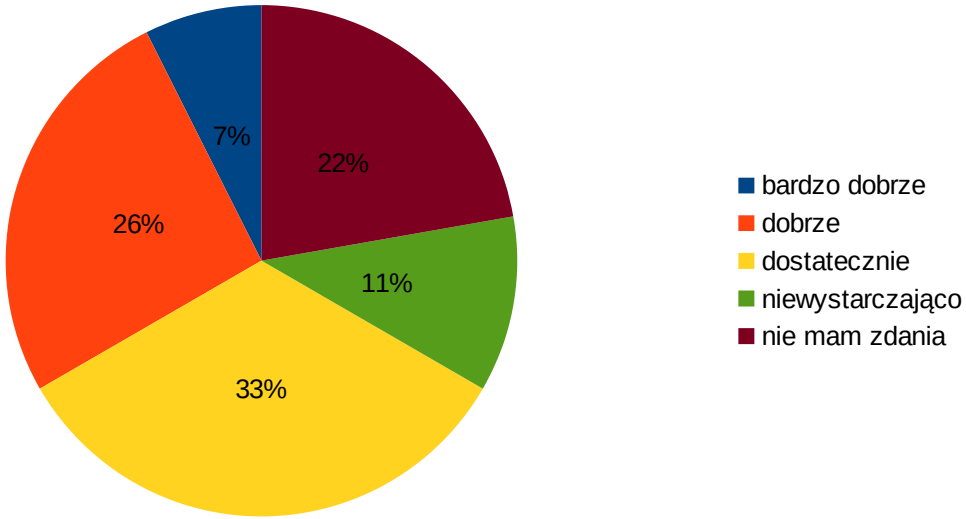

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Respondenci odpowiadając na pytanie jak ocenia się w gminie działania związane z profilaktyką alkoholową i narkomanią (powszechność, dostępność, różnorodność ofert), wskazali w 33%, że oceniają działania dostatecznie, w 26% dobrze, 11% niewystarczająco, a 7 % bardzo dobrze. 22% ankietowanych nie ma zdania.

Wykres 2.9.21.4. Ocena zdarzeń z wykorzystywaniem seksualnym dzieci na terenie gminy.

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Badani w 100% odpowiedzieli, że nie wiedzą o zdarzeniach wykorzystywania seksualnego na terenie gminy.

Wykres 2.9.21.5. Znajomość rodzin, w których dzieci są bite i krzywdzone.

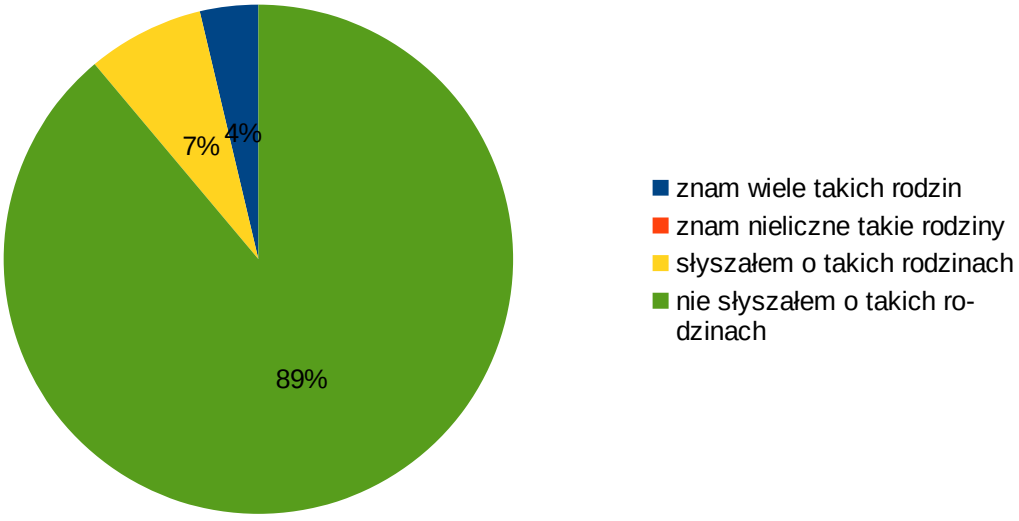

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odnosząc się do kwestii znajomości rodzin, w których dzieci są bite i krzywdzone większość ankietowanych odpowiedziała, iż nie słyszała o takich przypadkach (89%). 7% respondentów słyszało o takich rodzinach, a 4 % zna wiele takich rodzin.

Wykres 2.9.21.6. Ocena dostępu dzieci do alkoholu i narkotyków na terenie gminy.

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ponad połowa respondentów (56%) nie wie jaki jest dostęp dzieci do alkoholu i narkotyków. 26% uważa, iż dostęp jest zróżnicowany, a 19% wskazuje na to, iż dzieci nie maja dostępu do tego rodzaju używek.

Wykres 2.9.22. Ocena potrzeby zorganizowania w przedszkolu większej ilości miejsc dla dzieci.

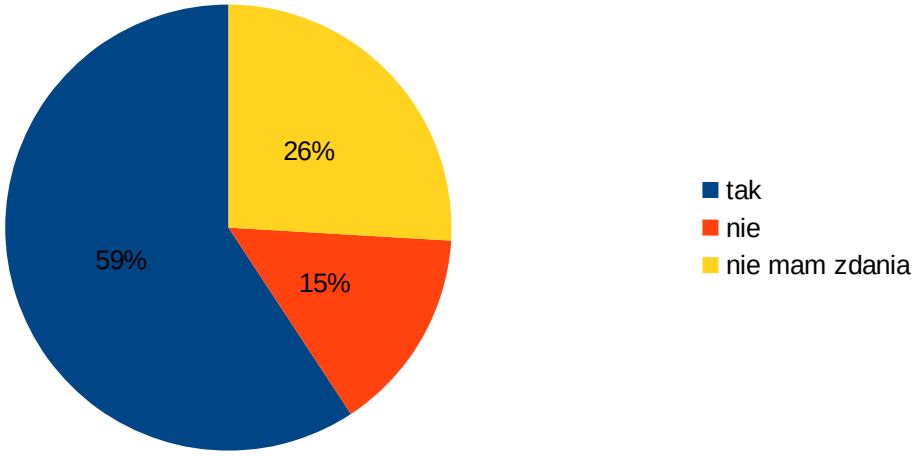

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Badani w większości chcą, aby było stworzone więcej dodatkowych miejsc w przedszkolu (59%). 15% respondentów nie widzi takiej potrzeby, a 26% nie ma zdania na ten temat. Należy jednak podkreślić, iż Gminne Przedszkole w Dąbrowie Zielonej z oddziałami w Soborzycach i Olbrachcicach nie posiada listy rezerwowej ponieważ w całości zaspokaja potrzeby mieszkańców gminy wynikające ze złożonych podań o przyjęcie dziecka do przedszkola.

Wykres 2.9.23. Ocena miejsc wymagających szczególnej interwencji na terenie gminy, ze względu na sytuację dziecka.

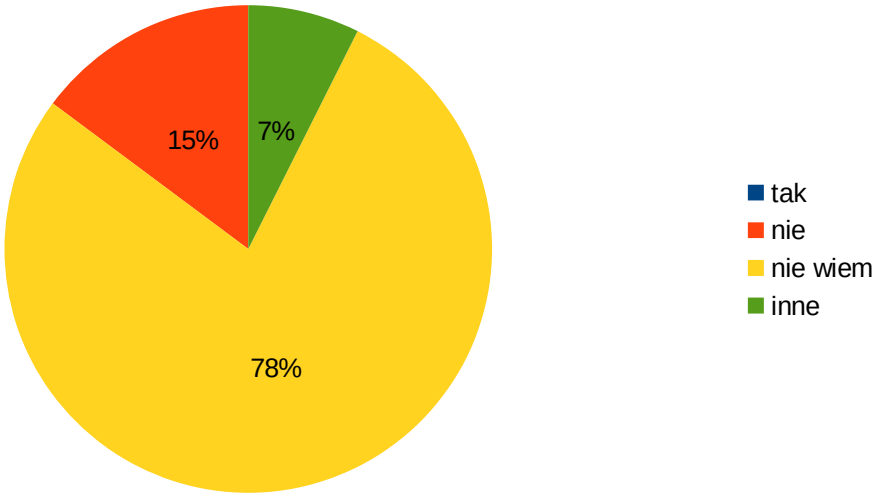

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Respondenci odpowiadając na pytanie czy są na terenie gminy miejsca wymagające szczególnej interwencji w znakomitej większości wskazali, że nie ma wiedzy na temat takich miejsc (78%). 15 % badanych nie widzi takiej potrzeby natomiast 7 % ankietowanych wskazało jako inne przystanki PKS.

2.10. Analiza SWOT.

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń,
- dysponowanie stałymi środkami na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami zajmującymi się uzależnieniami,
- społeczności lokalne włączają się w działania pomocowe,

- dobra współpraca z Kościołem.

Słabe strony

- niewłaściwie przygotowana baza lokalowa, brak bazy lecznictwa odwykowego oraz miejsc dla pobytu dla ofiar przemocy,
- brak organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- współpraca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- istnienie systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy.

Zagrożenia

- niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- niemożność sprostania potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- niewłaściwe wykorzystanie systemu informacji,
- oznaki zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- istnienie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej oraz pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań,
- utrudniony dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych,
- brak placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie gminy.

Szanse

- dobre przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej,
- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- istnienie współpracy z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niewystarczająca w stosunku do potrzeb ilość wykwalifikowanej kadry.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- adekwatne do potrzeb zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej,
- współpraca instytucji zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży,
- właściwa komunikacja pomiędzy pracownikami sfery rządowej i pozarządowej,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny oraz prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- aktywne poszukiwanie środków pozabudżetowych,
- istnienia warunków do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej.

Słabe strony

- brak działań w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi,
- niedostateczna ilość środków finansowych,
- deficyt placówek resocjalizacyjnych dla nieletnich, domów dla samotnych matek oraz ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- ograniczony dostęp dzieci i młodzieży do różnorodnych form spędzania czasu wolnego,
- brak działań w zakresie propagowania idei wolontariatu.

Szanse

- wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- członkostwo Polski w Unii Europejskiej jest szansą na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny,
- decentralizacja władzy sprzyja udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych,
- wysoki poziom kultury prawnej społeczeństwa,
- istnieje stabilność prawna w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Zagrożenia

- występowanie zjawisk: rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej oraz zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnień, zjawiska rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- niski poziom współpracy pomiędzy szkołą, a rodziną,
- niewystarczająca opieka medyczna w szkołach.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- działalność spółdzielni socjalnej „Przyszłość”
- wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- osoby bezrobotne długotrwale podnoszą swoje kwalifikacje,
- odpowiednie przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi,
- współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Częstochowie.

Słabe strony

- wysoka skala bezrobocia na terenie gminy; wysokie bezrobocie długotrwałe zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet,
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- osoby bezrobotne długotrwale charakteryzują się niskim poziomem wykształcenia,

- nie istnieją organizacje pozarządowe pomagające osobom bezrobotnym.

Szanse

- władze lokalne i regionalne współpracują z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych,
- wzrasta mobilność zawodowa i geograficzna,
- programy dla bezrobotnych długotrwale są powiązane z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacją,
- wzrasta dostępność kształcenia ustawicznego.

Zagrożenia

- rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych lub/i w układzie geograficznym,
- istnienie zjawiska osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- istnieje określony standard usług dla osób starszych,
- osoby starsze mają dostateczny dostęp do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, w tym Dziennego Domu Senior- WIGOR,
- współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, w tym Dąbrowskim Klubem Seniora,
- kadra posiada profesjonalne przygotowanie w świadczeniu pomocy osobom starszym; ilość kadry jest wystarczająca,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- nie dochodzi do marginalizacji osób starszych oraz marginalizacji i izolacji placówek pomocy społecznej,
- osoby starsze mają możliwość kontynuacji aktywności zawodowej i samorealizacji w organizacjach samopomocowych,
- prowadzenie działań w celu poprawy sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osób starszych,

Słabe strony

- wzrasta liczba świadczeń i odbiorców pomocy społecznej,
- zmiana modelu rodziny z wielopokoleniowej na jedno-, dwupokoleniowe,
- na terenie gminy zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców.

Szanse

- uwrażliwianie systemu oświaty na problem osób starszych,
- infrastruktura jest dostosowana do osób starszych,
- koordynacja działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- właściwe rozpoznanie potrzeb osób starszych i podmiotowe traktowanie starszych.

Zagrożenia

- brak szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- brak działań w zakresie dostosowywania standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- wzrasta liczba osób samotnych,
- migracja ludzi młodych na inne tereny oraz niekorzystne zjawiska demograficzne,
- ogólna sytuacja finansowa kraju nie sprzyja pomocy osobom starszym.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy w Soborzycach,
- utworzenie w 2023 roku Centrum Opiekuńczo- mieszkalnego w Dąbrowie Zielonej,
- przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- upowszechnianie w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych,
- równomierna i wystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym.

Słabe strony

- w sferze niepełnosprawności nie funkcjonują organizacje pozarządowe,

- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna i oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- edukacja o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- likwidowanie barier architektonicznych.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- spadek liczby miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej oraz usługi opiekuńcze i stacjonarne.

2.11. Zasoby umożliwiające realizację Strategii.

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1. Instytucje samorządowe i placówki.

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Plac Kościuszki 31, 42-262 Dąbrowa Zielona.

1. Podmiot prowadzący:

Gmina Dąbrowa Zielona, Plac Kościuszki 31, 42-262 Dąbrowa Zielona.

2. Co oferuje (zakres usług):

Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych oraz wychowawczych, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie.

Kadrę jednostki stanowi kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej oraz kierownik Dziennego Domu Senior-WIGOR, 2 pracowników socjalnych oraz 4 innych pracowników o innych kwalifikacjach.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

4. Udział w szkoleniach kadry zatrudnionej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej:

Kadra zatrudniona w GOPS-ie uczestniczy w różnych formach dokształcania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące szkolenia, warsztaty, seminarium i konferencje. W roku 2021 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Zielonej pozyskał środki na szkolenia trzech pracowników w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Soborzycach

Plac Wolności 1, 42-265 Dąbrowa Zielona.

1. Podmiot prowadzący:

Gmina Dąbrowa Zielona, Plac Kościuszki 31, 42-262 Dąbrowa Zielona.

2. Co oferuje (zakres usług):

- uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia,
- pielęgnacja chorych i wspomaganie procesu leczenia,
- wyżywienie (śniadania i obiady).

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do osób z zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzonych intelektualnie w stopniu średnim i znacznym.

Dzienny Dom „Senior - Wigor"

Plac Kościuszki 5, 42-265 Dąbrowa Zielona.

1. Podmiot prowadzący:

Gmina Dąbrowa Zielona, Plac Kościuszki 31, 42-262 Dąbrowa Zielona.

2. Co oferuje (zakres usług):

- aktywność ruchowa,
- edukacyjna,
- kulturalna.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta skierowana jest do seniorów poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji.

Spółdzielnia Socjalna „Przyszłość"

Plac Kościuszki 44, 42-265 Dąbrowa Zielona.

1. Podmiot prowadzący:

Podmiot ekonomii społecznej utworzony w ramach projektu JOWES, zatrudniający osoby bezrobotne, poszukujące pracy.

2. Co oferuje (zakres usług):

- usługi remontowe i budowlane
- usługi gastronomiczne

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do wszystkich pomiotów i osób fizycznych.

2.11.2. Organizacje pozarządowe.

Pomiędzy sektorem publicznym, a pozarządowym w Gminie Dąbrowa Zielona istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie zlecania realizacji zadań własnych, dofinansowania

działalności statutowej organizacji, wsparcia rzeczowego i lokalowego oraz doradztwa i konsultacji.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem, a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego form pomocy. Poniżej prezentowane są organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Dąbrowa Zielona.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE
DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY DĄBROWA ZIELONA

1. **Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Gminy Dąbrowa Zielona „Dąbrowiacy**”, Plac Kościuszki 30, 42-265 Dąbrowa Zielona.
2. **Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Soborzyce**
   ul. Strażacka 6, Soborzyce, 42-265 Dąbrowa Zielona
3. **Stowarzyszenie „DĄBROWSKI KLUB SENIORA”**
   Plac Kościuszki 30, 42-265 Dąbrowa Zielona
4. **Ochotnicza Straż Pożarna w Dąbrowie Zielonej**,
   ul. Straży Pożarnej 1, 42-265 Dąbrowa Zielona.
5. **Ochotnicza Straż Pożarna w Ulesiu**
   Ulesie 88, 42-265 Dąbrowa Zielona.
6. **Ochotnicza Straż Pożarna w Soborzycach**,
   ul. Strażacka 6, Soborzyce, 42-265 Dąbrowa Zielona.
7. **Ochotnicza Straż Pożarna w Świętej Annie**,
   Święta Anna 20A, 42-265 Dąbrowa Zielona.
8. **Ochotnicza Straż Pożarna w Olbrachcicach**,
   Olbrachcice 133, 42-265 Dąbrowa Zielona.
9. **Ochotnicza Straż Pożarna w Borowcach**
   Borowce 13, 42-265 Dąbrowa Zielona.
10. **Ochotnicza Straż Pożarna w Dąbku**
    Dąbek 11, 42-265 Dąbrowa Zielona.
11. **Ochotnicza Straż Pożarna w Cielętnikach**,
    ul. Placowa 2, Cielętniki, 42-265 Dąbrowa Zielona.
12. **Ochotnicza Straż Pożarna w Raczkowicach**,
    Raczkowice 56A, 42-265 Dąbrowa Zielona.
13. **Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP, Zarząd Oddziału Gminnego**,
    Pl. Kościuszki, 42-265 Dąbrowa Zielona.
14. **Koło Gospodyń Wiejskich w Olbrachcicach „Koralowe Koło”**
    Olbrachcice 133, 42-265 Dąbrowa Zielona
15. **Koło Gospodyń Wiejskich Borowce**
    Borowce 40, 42-265 Dąbrowa Zielona
16. **Koło Gospodyń Wiejskich w Dąbrowie Zielonej „Dąbrowianki”**

Plac Kościuszki 30, 42-265 Dąbrowa Zielona

17. **Koło Gospodyń Wiejskich Zaleszczyny**
    Zaleszczyny 38, 42-265 Dąbrowa Zielona
18. **Koło Gospodyń Wiejskich w Cielętnikach „Lipowianki”**
    ul. Placowa 2, Cielętniki, 42-265 Dąbrowa Zielona
19. **Stowarzyszenie Młodzieżowa Orkiestra Dęta Dąbrowa Zielona**
    Plac Kościuszki 30, 42-265 Dąbrowa Zielona

2.12. Podsumowanie diagnozy i prognoza zmian społecznych.

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Dąbrowa Zielona korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, iż problemami, dla których w pierwszej kolejności należy zaprogramować działania, są dysfunkcje występujące w rodzinach. Rodzinę należy wzmocnić tak, aby w skuteczniejszy sposób mogła opierać się pojawiającym się kryzysom. Odpowiedniego wsparcia należy także udzielić osobom niepełnosprawnym i starszym – grupom zwiększającym się na terenie gminy i zarazem szczególnie podatnym na marginalizację i wykluczenie społeczne. Równie ważne jest przeciwdziałanie bezrobociu prowadzącemu do ubóstwa i stwarzającemu zagrożenie bezdomnością. Istotnym zagadnieniem jest także przeciwdziałanie uzależnieniom, negatywnie wpływającym na kondycję lokalnej społeczności. W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Samorząd Gminny powinien prowadzić i rozwijać współpracę z sektorem pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

Demografia

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Z prognoz demograficznych GUS wynika, że w Polsce w 2050 r. udział osób w wieku produkcyjnym w populacji wyniesie 57%, w wieku powyżej 65 roku życia – aż 32,7%, natomiast w wieku przedprodukcyjnym – niecałe 11%. Już w 2050r. Polska stanie się jednym z krajów europejskich z najwyższym współczynnikiem starości, który wzrośnie dwukrotnie i wyniesie ponad 30%.

Mimo obecnie dobrej sytuacji demograficznej gminy należy zakładać, że w kolejnych latach nasili się zjawisko problemów społecznych dotykających tą grupę społeczną. Do problemów tych należą przede wszystkim: samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności, uzależnienie funkcjonalne, które pogłębia brak – w dostatecznej ilości i odpowiednich rodzajów – sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego.

Wykształcenie mieszkańców

Jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa jest stały wzrost poziomu wykształcenia. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne ludności obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia. Obserwowane trendy dążenia dużych grup ludności do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwalają sądzić, że dane dotyczące wykształcenia z roku na rok będą ulegały znaczącej poprawie. Dotyczy to jednak głównie osób z wykształceniem średnim, które uzyskują wykształcenie wyższe. Opisane tendencje dotyczące kształcenia dorosłych nie dotyczą niestety osób starszych z wykształceniem podstawowym.

Rozwój kapitału społecznego, jako determinanta dalszych działań

Potencjał społeczny środowiska lokalnego będzie jednym z najważniejszych elementów kształtujących przestrzeń polityki społecznej. Aktywność obywateli koncentrująca się m.in. w działaniach organizacji pozarządowych należy wspierać poprzez rozmaite instrumenty, które będą miały wpływ na rozwój osobowy organizacji i szersze ich włączenie w nurt życia publicznego.

Konieczne są zmiany polegające na odejściu od świadczenia usług opiekuńczych i ratownictwa społecznego, które poprzez rozbudowany system działań

osłonowych bardziej utrwalał zjawisko bezradności społecznej niż aktywizował do działania. Zmiana oznacza także stopniowe zwiększenie znaczenia samego procesu zarządzania polityką społeczną wobec dotychczasowego nacisku kładzionego na proces jej bezpośredniego wykonawstwa.

W procesie tym bardzo ważne jest nowe określenie roli organizacji pozarządowych w ciągu najbliższych lat oraz systematyczne inwestycje w budowę kapitału społecznego w szczególności poprzez edukację osób dorosłych.

Rysunek 2.12.1. Prognoza zmian społecznych które w najbliższych latach będą wpływały na lokalne środowisko.

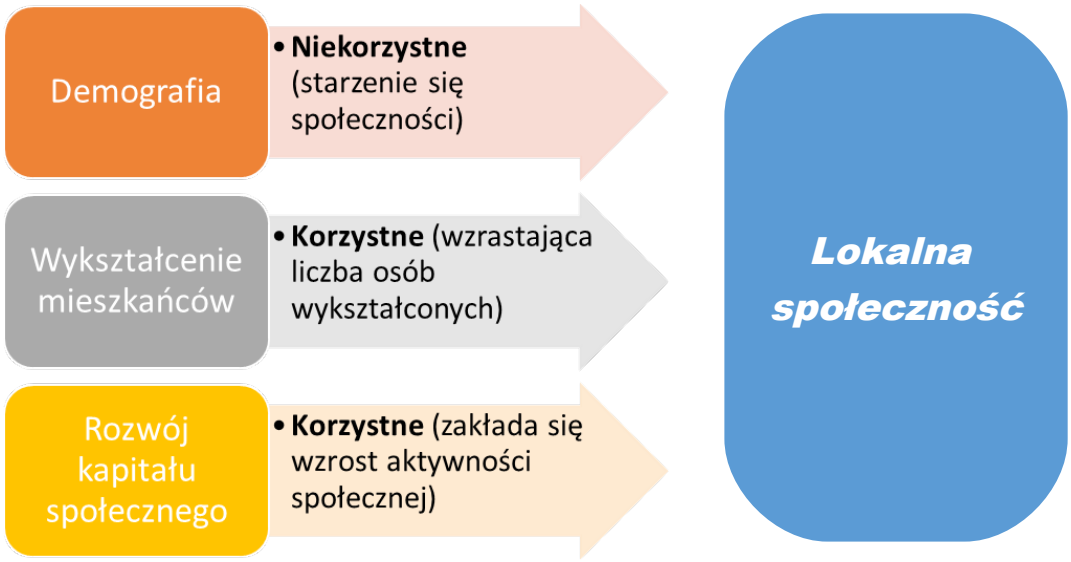

Źródło: Opracowanie własne.

Czynniki powyższe w największym stopniu będą determinowały kształtowanie sytuacji społecznej i będą miały wpływ na występowanie i skalę problemów społecznych, wskazanych poniżej.

Niepełnosprawność

W związku z tym, że zgodnie z prognozami liczby ludności na wskazanym terenie liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała można założyć, że nastąpi wzrost liczby osób z niepełnosprawnością. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia

niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób z niepełnosprawnością utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków i sytuacja ta w najbliższych latach nie ulegnie szczególnym zmianom. Prawie połowa osób z niepełnosprawnością legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia. Co wskazuje na kolejne wyzwania dla lokalnej polityki społecznej.

Uzależnienia

Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków na pokonanie codziennych przeciwności i kłopotów. Niebagatelne znaczenie mają problemy materialne wywołane głównie brakiem zatrudnienia. W konsekwencji jego wzrostu można oczekiwać wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych używek.

Wydaje się, że w perspektywie 2030 roku, nadal kwestia ta pozostanie poważnym wyzwaniem dla kształtowania lokalnej polityki społecznej i stąd konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji szczególnie dzieci i młodzieży, jak i interwencyjne wobec osób dorosłych nadużywających alkoholu.

W odniesieniu do dzieci i młodzieży szczególnie cenne będą inicjatywy dotyczące zagospodarowania ich wolnego czasu oraz rozwój profesjonalnej pomocy pedagogicznej i psychologicznej, która może być realizowana także w środowisku lokalnym w oparciu o świetlice wiejskie.

Bezrobocie

Zważywszy na sytuację społeczno - gospodarczą należy zauważyć, że skala ubóstwa i bezrobocia może w ciągu najbliższych lat wzrastać, stąd konieczne są działania uprzedzające tę sytuację - oczywiście w tych przypadkach, w których jest to możliwe - m.in. poprzez projekty zawierające naukę gospodarowania zasobami finansowymi. Nawet, jeżeli poziom bezrobocia do 2030 roku, zacznie spadać to nadal pozostanie szereg osób nieprzystosowanych do pozostawania w zatrudnieniu, dla tej grupy trzeba będzie zaplanować działania korzystając z rozwiązań, jakie stwarza ekonomia społeczna.

Ubóstwo

Podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie. W związku z tym, że zakłada się w kolejnych latach wzrost bezrobocia, to należy również zakładać spadek dochodów własnych gospodarstw domowych, a tym samy spadek ich zamożności i wzrost ubóstwa.

Przemoc w rodzinie

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie zaraz po braku umiejętności panowania nad gniewem i złością, zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z tym, że w kolejnych latach problem uzależnienia alkoholowego prawdopodobnie będzie się pogłębiał bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, to należy zakładać, że nasili się również zjawisko przemocy w rodzinie.

Wydaje się że o ile jej poziom nie będzie wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków będzie ujawnianie, stąd instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy jak i poprzez stosowne programy psychologiczne sprawcom przemocy. Cenny będzie także rozwój kampanii informacyjnych adresowanych zarówno do ogółu społeczeństwa jak i wybranych grup zawodowych – celem zwiększania ich profesjonalizmu.

Bezdomność

Nie prognozuje się zmian w tym zakresie. Ewentualny wzrost liczby osób bezdomnych może wynikać z: prognozowanego pogłębiającego się ubóstwa i bezrobocia – niskie dochody mogą nie wystarczyć na pokrycie opłat czynszowych za mieszkanie. Wysoka zaległość z tego tytułu może być z kolei powodem do eksmisji, która jest już tylko krokiem do bezdomności; prognozowanego wzrostu uzależnień – osoby uzależnione od alkoholu lub narkotyków mogą być nieakceptowane przez członków rodziny i mogą zostać przez nich odrzucone i wygnane z domu; przemocy w rodzinie – ofiary przemocy w rodzinie (zwłaszcza kobiety z dziećmi) bardzo często pod wpływem przymusu lub dobrowolnie opuszczają dom bez żadnych środków do życia w obronie przed przemocą ze strony jednego z członków rodziny.

Przestępczość

Prognozowany wzrost poziomu bezrobocia oraz wzrost uzależnień mogą być powodem do zwiększania się liczby przestępstw. Bezrobocie może przyczynić się głównie do wzrostu liczby przestępstw w zakresie włamań i drobnych kradzieży. Z kolei uzależnienia od środków odurzających (tj. alkohol, narkotyki) mogą być główną przyczyną bójek i rozbojów.

Tabela 2.12.1. Prognoza problemów społecznych.

Problemy społeczne	Prognoza zmian w stosunku do stanu obecnego
Niepełnosprawność	Wzrost
Uzależnienia	Wzrost / Stagnacja
Bezrobocie	Wzrost / Stagnacja
Ubóstwo	Wzrost
Bezdomność	Stagnacja
Przestępczość	Wzrost
Przemoc w rodzinie	Wzrost

Opracowanie własne.

PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY DĄBROWA ZIELONA, KTÓRE NALEŻY ROZWIĄZAĆ W RAMACH LOKALNEJ STRATEGII

ZWIĄZEK ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z PROGRAMOWANIEM DZIAŁAŃ

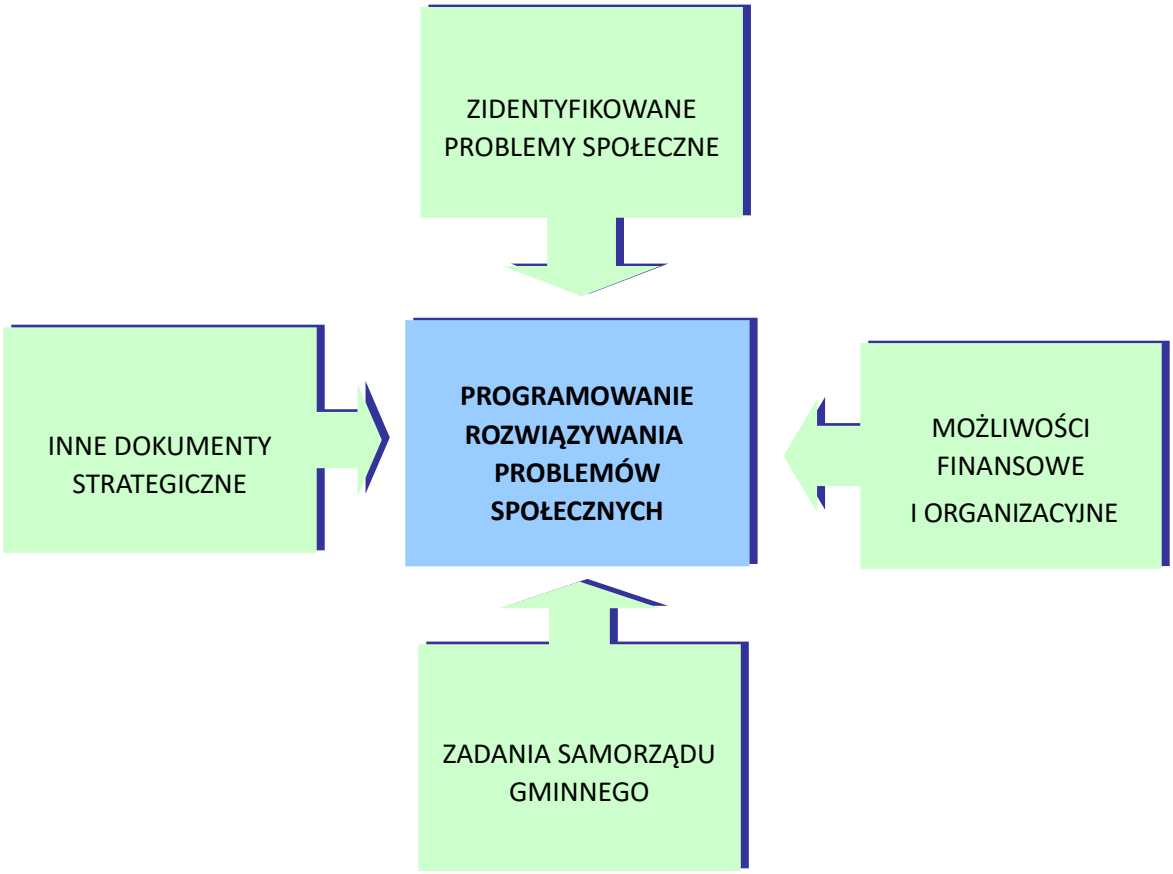

Powyższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

3.1. Misja.

GMINA DĄBROWA ZIELONA ZAPEWNIA SWOIM MIESZKAŃCOM BEZPIECZEŃSTWO SOCJALNE DZIĘKI SPRAWNEMU SYSTEMOWI OPARCIA SPOŁECZNEGO PROWADZĄCEMU DO INTEGRACJI SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Ponieważ niniejszy dokument planistyczny kontynuuje i rozwija działania zaprezentowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 -2020, zespół programowy zdecydował o zachowaniu misji wyrażonej w poprzedniej strategii, nowelizując jedynie cele strategiczne i zadania tak, by były adekwatne do występujących i aktualnych potrzeb społecznych.

Graficzna prezentacja misji wraz z celami strategicznymi.

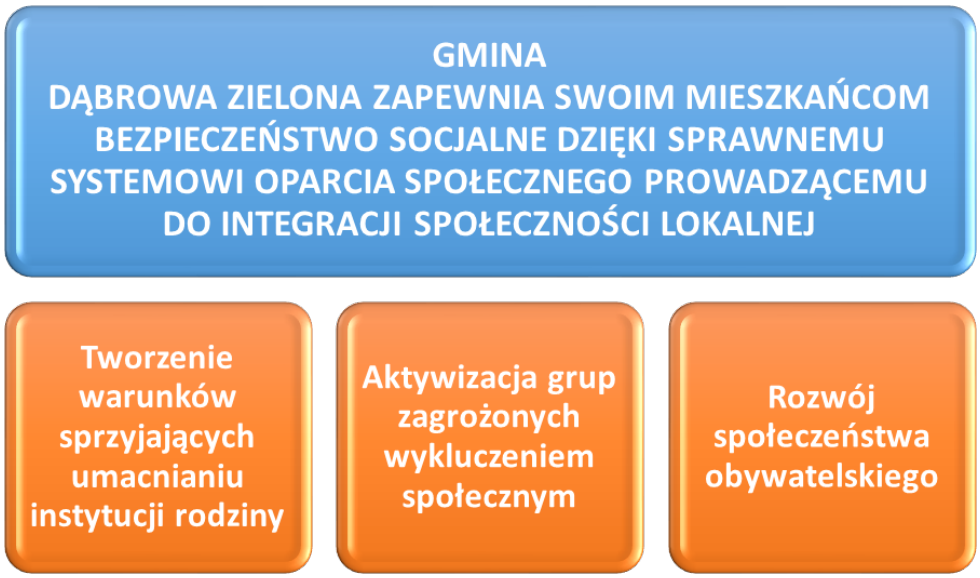

3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań.

Problem:

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc. Może to uczynić tylko silna rodzina, w związku z tym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające jej funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka, w szczególności należy rozszerzyć ofertę spędzania czasu wolnego.

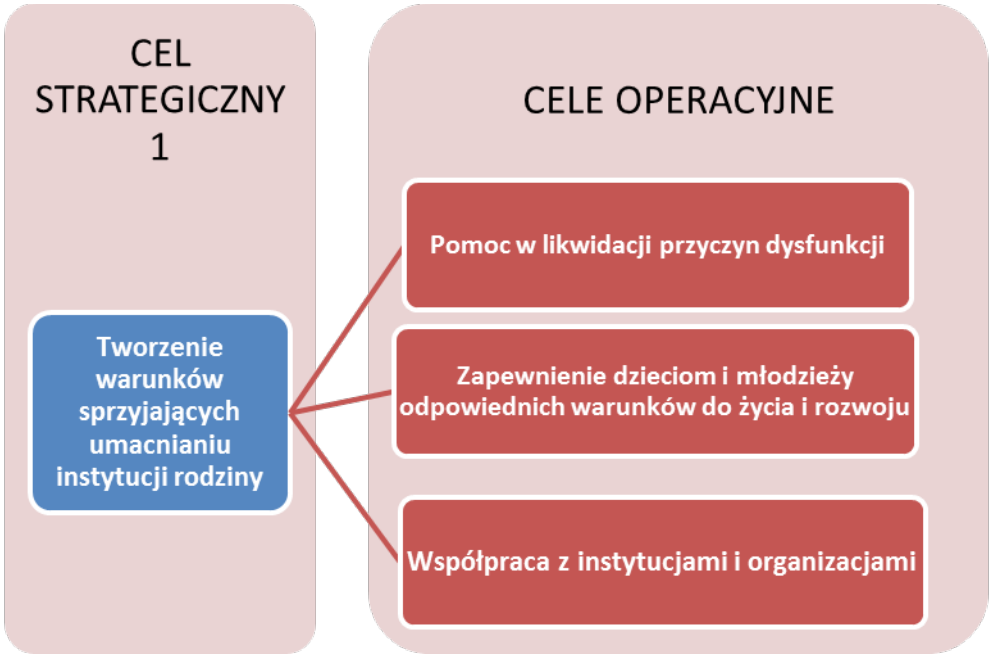

Cel strategiczny 1.

Tworzenie warunków sprzyjających umacnianiu instytucji rodziny

Cele operacyjne:

1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny, w tym przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1:

1. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo, polegającej na:
   - diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci,
   - diagnozie – ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.
2. Zapewnienie szerszego dostępu do specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych, zastępczych, a także terapii rodzinnej.
3. Wspieranie materialne rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.
4. Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny i Opieki Nad Dzieckiem.
5. Realizacja „Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie."

Kierunki działań do celu operacyjnego 2:

1. Rozwój sieci świetlic, działających w poszczególnych miejscowościach, oferujących pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.
2. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich poprzez: organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole, zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne, organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego oraz organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
3. Organizowanie dla rodziców i ich dzieci różnych form edukacji z wykorzystaniem istniejącego systemu szkolnego oraz tworzenie systemu poradnictwa.
4. Wspieranie działań mających na celu tworzenie na terenie gminy mieszkań socjalnych przeznaczonych w szczególności dla rodzin w kryzysie, samotnych matek i osób pozbawionych dachu nad głową.

5. Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3:

1. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną.
2. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
3. Rozwój nowych form działań osłonowo - aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
4. Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych (zajęcia muzyczne, plastyczne, turnieje sportowe, festyny rodzinne, wycieczki), zwiększanie dostępności istniejących na terenie gminy obiektów sportowych i ich doposażenie w sprzęt sportowy.
6. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
7. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.
8. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad – nawiązanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi.
9. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Szkoły, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym na terenie gminy stwarza konieczność zapewnienia im w najbliższych latach odpowiednich usług wzmacniających i wspierających. Wraz ze starzeniem się lokalnej społeczności zwiększa się również liczba osób niepełnosprawnych. Odpowiedniego wsparcia należy także udzielić grupom dotkniętym bezrobociem, które prowadzi do ubóstwa i stwarza zagrożenie bezdomnością, oraz uzależnieniami – problemami bardzo często będącymi przyczyną wykluczenia ze środowiska lokalnego.

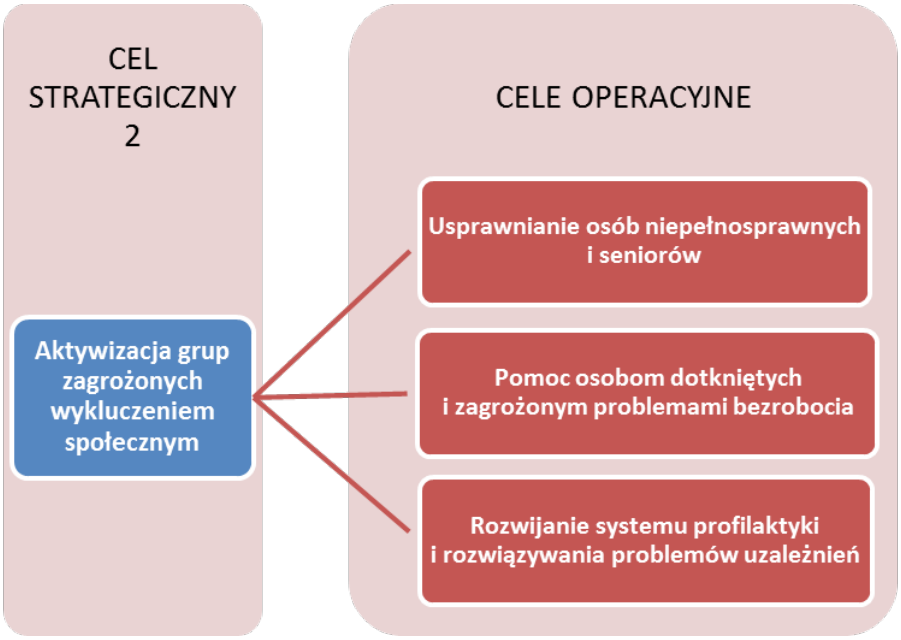

Cel strategiczny 2.

Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

Cele operacyjne:

1. Usprawnianie osób z niepełnosprawnością i seniorów.
2. Pomoc osobom dotkniętych i zagrożonym problemami bezrobocia.
3. Rozwijanie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Systematyczny monitoring i analiza potrzeb mieszkańców będących w wieku poprodukcyjnym oraz niepełnosprawnych.
2. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu ich zamieszkania, w szczególności poprzez: propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia, ułatwienie kontaktu z placówkami służby zdrowia, rozwijanie bazy rehabilitacyjnej, uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych, rozwijanie usług opiekuńczych, w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry, co ma bezpośredni wpływ na jakość świadczonych usług, oraz świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych.
3. Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji społecznej i partycypacji osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym, m.in. poprzez opracowywanie projektów socjalnych promujących integrację społeczną.
4. Wsparcie materialne dla osób w podeszłym wieku, samotnych i niepełnoprawnych.
5. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie:
   - likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej,
   - aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
7. Wsparcie osób zaburzonych i chorych psychicznie w samodzielnym funkcjonowaniu na terenie gminy w szczególności poprzez opiekę medyczną, poradnictwo socjalne i pomoc materialną.
8. W przypadku wyczerpania wszystkich możliwości zapewnienia opieki

w środowisku, umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w zakładach opiekuńczo-leczniczych lub w domach pomocy społecznej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez systematyczną pomoc finansową i rzeczową realizowaną przez Ośrodek Pomocy Społecznej.
2. Objęcie pracą socjalną osób bezrobotnych (ze szczególnym uwzględnieniem bezrobotnych kobiet), aby zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia im wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa i zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
3. Rozwijanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie gminy, obejmującej m.in. upowszechnianie ofert pracy i informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach i kursach umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych, organizowanie stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego, prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych.
4. Systematyczne dokształcanie pracowników socjalnych w zakresie wdrażania instrumentów w pracy socjalnej – kontraktów socjalnych oraz ekonomii społecznej.
5. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy m.in. poprzez opracowanie i wdrożenie systemu dogodnych ulg podatkowych z tytułu podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej.
6. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla organizacji pozarządowych mogących zorganizować Centrum Integracji Społecznej.
7. Współudział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.
8. Bieżący monitoring ofert programowych mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami.
2. Zintensyfikowanie stosownych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
3. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
4. Zwiększanie świadomości społeczności lokalnej, w szczególności osób młodych, odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek.
5. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Szkoły, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Dzienny Dom Senior- WIGOR, Środowiskowy Dom Samopomocy.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i jego rozwój zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi może przyczynić się do skuteczniejszego wspierania mieszkańców. Ograniczona współpraca z sektorem pozarządowym na terenie gminy skutecznie utrudnia realizację nowatorskich rozwiązań oraz występowanie o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

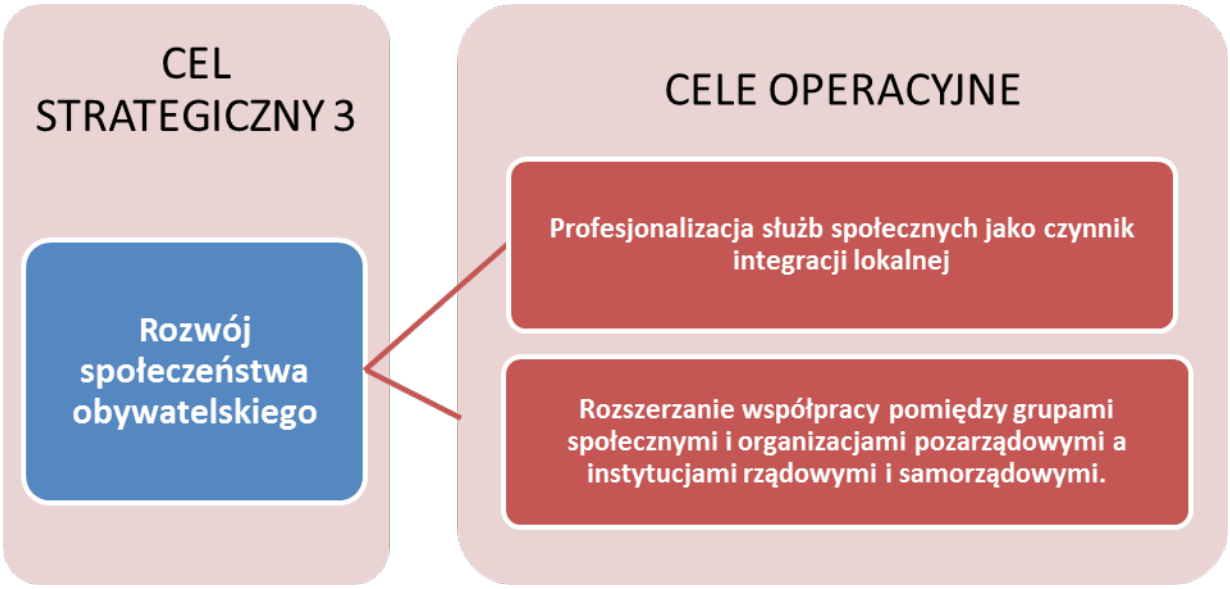

Cel strategiczny 3.

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Cele operacyjne:

1. Profesjonalizacja służb społecznych, jako czynnik integracji lokalnej.
2. Rozszerzanie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi, a instytucjami rządowymi i samorządowymi.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1:

1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
2. Systematyczne dokształcanie pracowników socjalnych.
3. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy, m.in. poprzez Internet.

4. Doskonalenie jakości pracy Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez ocenę satysfakcji pracowników oraz klientów,

Kierunki działań do celu operacyjnego 2:

1. Propagowanie idei samopomocy i obywatelskiego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.
2. Opracowanie i realizacja rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.
3. Rozwijanie ruchu pozarządowego na terenie gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.
4. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
5. Zwiększenie koordynacji działań organizacji pozarządowych już funkcjonujących na terenie gminy poprzez systematyczny przepływ informacji o podejmowanych inicjatywach, regularne spotkania oraz wymianę doświadczeń.
6. Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwania wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, Szkoły, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Środowiskowy Dom Samopomocy, Dzienny Dom Senior-WIGOR.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. Monitoring i sposób realizacji strategii.

3.3.1. Monitoring.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Rysunek 3.3.1. Tryb realizacyjny dokumentu strategicznego

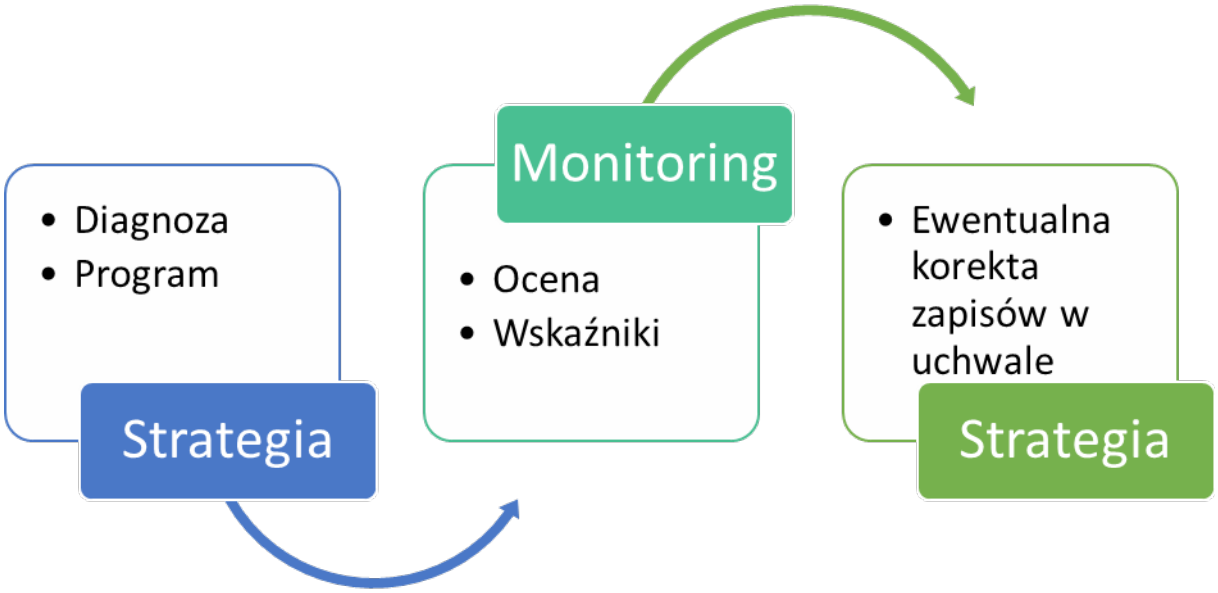

Opracowanie własne.

3.3.2.Tryb monitorowania strategii

Do monitorowania strategii powołany będzie zespół oceniający zwany dalej zespołem.

Może będzie powołany przez organ wykonawczy jednostki samorządowej lub – o ile zostanie przyjęte takie rozwiązanie przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W jego skład mogą wchodzić pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, jednostek podległych, ale także innych podmiotów realizujących i współdziałających w realizacji strategii oraz organizacji pozarządowych.

Zespół winien odbywać posiedzenia przynajmniej raz w roku, a raz na dwa lata dokonać kompleksowego przeglądu dokumentu. Przegląd dokumentu będzie polegał na dokonaniu oceny wdrażania poszczególnych kierunków działań za pomocą siedmiopunktowej skali ocen, którą należy odnieść do każdego kierunku działań zapisanego w strategii. W trakcie oceny, każdy z kierunków można ocenić i odnieść go do skali:

- 1 - nie rozpoczęto,
- 2 - zaawansowane prace przygotowawcze,
- 3 - w trakcie powstawania,
- 4 - zapoczątkowane,
- 5 - częściowe wdrożenie,
- 6 - znaczne zaawansowanie,
- 7 - pełne i skuteczne wdrożenie.

Zastosowana jednolita skala umożliwi graficzne przedstawienie wdrażania strategii i odniesienie wskazanych wartości do lat następnych. Ocena punktacji poszczególnych kierunków jest dokonywana w drodze konsensusu. Jeżeli konsensus nie jest w zespole możliwy, ostateczną decyzję podejmuje przewodniczący zespołu. Doprecyzowanie działalności zespołu winno nastąpić w trybie zarządzenia wydanego przez powołującego zespół.

Zespół może także odnieść strategię do szerokiej gamy wskaźników społecznych, za pomocą których można skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

- W obszarze dotyczącym ludności:
  - przyrost naturalny na 1.000 osób,
  - saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy:
  - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
  - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
  - liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
  - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
  - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
  - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
  - głębokość ubóstwa,
  - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
  - liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
  - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,

- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiąganych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. Cechy projektów i programów

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Środowiskowego Domu Samopomocy oraz Dziennego Domu Senior- WIGOR),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez samorząd stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanych cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. Uwagi końcowe

Autorzy niniejszego dokumentu dziękują wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do jego powstania – w szczególności za udostępnienie danych niezbędnych do rzetelnej oceny aktualnej sytuacji społecznej. Dokument wyznacza kierunki lokalnej polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby każdego mieszkańca niezależnie od jego statusu materialnego i prowadzi do realizacji założonej misji - przyjętej w niniejszej Strategii.

Realizacja celów zapisanych w dokumencie strategicznym możliwa będzie dzięki wspólnej pracy dotychczasowych koalicjantów oraz nowych sojuszników zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zbudowana siatka celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań uwzględnia najistotniejsze obszary życia społecznego, które winny być sferą oddziaływania samorządu by, jakość życia mieszkańców gminy ulegała systematycznej poprawie. Samorząd lokalny, jako kreator lokalnych rozwiązań, poprzez budowę kapitału społecznego swoich mieszkańców, dla nich i przez nich, wzmacnia naturalne sieci wsparcia, wspiera rodzinę w jej naturalnym środowisku, stara się redukować skutki społeczne bezrobocia, ekskluzji społecznej, bezdomności, uzależnień, włączając w te procesy organizacje pozarządowe, jako partnera sprawdzonego i naturalnego.

KIEROWNIK WRAZ Z PRACOWNIKAMI
GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W DĄBROWIE
ZIELONEJ DZIĘKUJE WSZYSTKIM,
KTÓRZY PRZYCZYNILI SIĘ DO POWSTANIA NINIEJSZEGO DOKUMENTU,
WYRAŻAJĄC JEDNOCZEŚNIE NADZIEJĘ NA DALSZĄ WSPÓŁPRACĘ
W ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY